

madártávlat

Természetvédelmi folyóirat

S.O.S.

Nem engedélyköteles

Az év fája

Az én golyáim

E100VS

F

TAKE PICTURES. FURTHER

U

A legélénkebb színű 100-as diafilm – az álmok valóra válnak

Az új E100VS filmmel megvalósíthatja álmait, életre keltheti elképzeléseit!

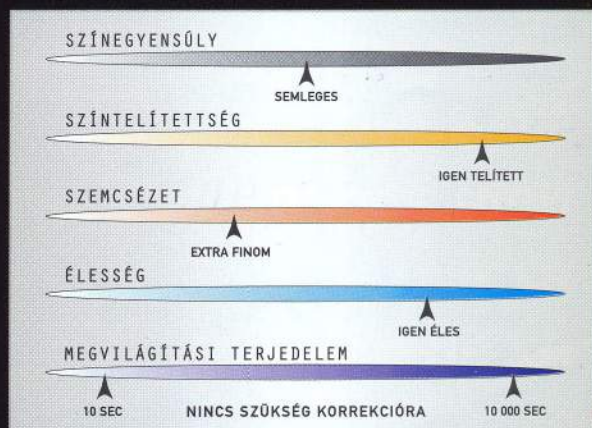
Az Ektachrome E filmszám legújabb tagja vibráló színeket adó kiváló élességű diafilm, mely briliáns színeit a Kodak új szabadalma, a Colour Amplifying (színfokozó) technológiának köszönheti.

A telített, dinamikus színek különböző elképzeléseinek megfelelően sokoldalú felhasználást tesznek lehetővé. Az E100VS elsősorban műtermi és szabadtéri reklám, divat, publikációs, valamint természetfotózáshoz ideális diafilm.

További Kodak Professional Ektachrome filmek: E100S, E100SW, E200.

Kodak Professional

TOVÁBBI FELVILÁGOSÍTÁSÉRT KERESSE A KODAK KFT-T A 387-9117 TELEFONSZÁMON. VAGY A KODAK HONLAPJÁT AZ INTERNETEN: WWW.KODAK.COM/GO/PROFESSIONAL

A KODAK, KODAK PROFESSIONAL, T-KRISTÁLY, EKTACHROME, TAKE PICTURES, FURTHER. VÉDETT MÁRKANEVEK.

S.O.S

TISZTELT OLVASÓINK, KEDVES
TAGTÁRSAK!

A Madártávlat előző számában örömmel olvastam a főszerkesztő vezércikkét, amelyben összefoglalta az Önök véleményét arról, hogy szeretik és fontosnak tartják a 6. éve megjelenő lapunkat, melyet Önök, mint tagdíjat fizető tagok automatikusan kapnak.

Sajnos a lap most veszélybe került! Az előállítás és postázása az idei költségvetés szerint 5,2 millió forintba kerül úgy, hogy honoráriumot nem is fizetünk a szerzőknek.

A tagdíjból sajnos semmi sem jut a lapra. Annak 1/3-át a Helyi Csoportok kapják meg, a 2/3-a pedig éppen fedezi a tagnyilvántartás költségeit.

Az elmúlt években pályázati úton sikerült az előállításához szükséges pénzt előteremteni, ám az előállítási- és postaköltségek folyamatosan emelkedtek, a pályázati lehetőségek pedig beszűkültek.

Az eddig megnyert támogatásokat az első két számra már elköltöttük, pedig még meg sem kaptuk! Sajnos az előző évi tapasztalatok alapján nem látok sok esélyt a hiányzó pénzek, pályázatok útján történő megszerzésére.

Így nem maradt más hátra, mint a Kedves Tagtársakhoz fordulnom segítségért. Arra kérem Önöket, hogy aki teheti, adományával támogassa az újság előállítását a mellékelt csekk felhasználásával, illetve segítsen hirdetést szerezni a lapba.

A felajánlott támogatásról igazolást adunk, így magánszemélyek annak 30%-át az adóból leírhatják. Vállalkozások a felajánlott összeg 150%-át írhatják le adóalapjukból.

Természetesen mi továbbra is mindent megteszünk, hogy más forrásokat is találjunk.

Várom további ötleteiket és javaslataikat is. Segítsenek! Tartsuk meg együtt a lapot!

Fidlóczky József
ügyvezető igazgató

Találnak az újságban, vagy a borítékban egy előnyomott levelezőlapot, melyen néhány kérdés szerepel. A kérdések a Madártávlat jövőbeni életbentartására vonatkoznak. Szeretnénk felmérni, hogy Önök hajlandóak-e kicsivel nagyobb áldozatot hozni az újságunkért.

Régóta gondolkodunk azon, hogy miként lehetne az újságot függetleníteni a pályázatok sokszor átláthatatlan, bizonytalan és úgy tűnik, apadófélben lévő pénztárcájától. Ez csak egyféleképpen lehetséges, ha megváltoztatjuk az eddigi gyakorlatot, és az újság előfizetését kivesszük a tagdíjból. Nehezen szántuk rá magunkat erre a lépésre, mert nem akarjuk tagjainkat elveszíteni, nem akarjuk, hogy megszakadjon Önökkel az a rendszeres kapcsolat, ami a Madártávlat révén kialakulhatott, de az ma már tényleg elkerülhetetlennek látszik, hogy az olvasók is hozzájáruljanak a lap előállításához, ha nem is a teljes bekerülési költség erejéig.

Előre kell bocsátanom, hogy egyelőre változatlanul fennáll a régi rendszer és aki tagja az MME-nek, az eddigi tagdíja fejében megkapja a Madártávlatot, hiszen amikor belépett, ezt ígértük neki. Hosszabb távon azonban a rendszeren változtatnunk kell, és ehhez nyújt fontos segítséget az Önök véleménye.

Kérem tehát, szíveskedjenek a levelezőlapra található kérdéseket megválaszolni és nekünk visszaküldeni.

Segítségüket és megértésüket köszönöm a saját és mindannyiunk nevében.

Péchy Tamás
főszerkesztő

Tartalom:

S.O.S. Tisztelt Olvasóink, Kedves Tagtársak 1

gyakorlati természetvédelem

Küszvágó csérek fészkelésének elősegítése 2

aktuális

Nem engedélyköteles!
25 év távlatából 3

tájak, emberek

Laci bácsi - Vilmos atya 5

ami nem madár

Védett molylepkek IV. rész 7

kitekintő

Védett terület a tenger szintje alatt 8

botanika

Az "év fája" 1999-ben: a hegyi szil 10

mozaik

11

postaláda

14

csipogó

18

mme hírek

19

*A címlapon: erdei fülesbagoly
dr. Molnár Gyula*

Főszerkesztő:

Péchy Tamás

Szerkesztőbizottság:

Fidrich Róbert

Drexler Szilárd

Dr. Kalotás Zsolt

Lovászi Péter

Marik Pál

Schmidt Egon

Szerkesztőségi titkár:

Dohán Zsófia

Szedő:

Bányai Lászlóné

Kiadja:

Magyar Madártani és

Természetvédelmi Egyesület (MME)

<http://www.c3.hu/~mme>

Telefon és fax: 1/275-6267 1/275-6247

Felelős kiadó:

Fidlóczky József

Felelős terjesztő:

Harangi István

Szerkesztőség:

2345 Apaj, Platán sor 1.

E-mail: madartav@freemail.c3.hu

dzsofi@freemail.c3.hu

Kéziratokat nem öröszünk meg és nem küldünk vissza.

Előkészítés:

In-Depht Bt. 06 20/9454 483

Nyomás:

LKL Color Kft.

A lap elektronikus változata:

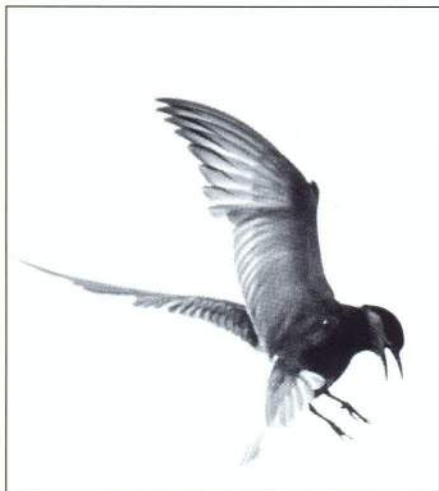
<http://www.c3.hu/~madartav>

ISSN 1217-7156

Küszvágó csérek fészkelésének elősegítése

Vasas András

A Biharugrai halastavakon az 1960-as években egy új rendszerű kacsatenyésztés-

Küszvágó csér a levegőben Fotó: Péchy Tamás

tésbe kezdtek. Ehhez szinte minden 50 ha-nál nagyobb halastóra készítettek egy, esetleg két szigetet betonból, vagy fából, melyek 50-70 cm-re emelkedtek a víz fölé. Aztán a '70-es évekre kiderült, hogy a kacsatenyésztés nem hozta meg a várva várt hasznot, sőt a kacsák nagy része is elpusztult a saját maguk által felgerjesztett botulizmustól. Ekkor a szigetek egy részét felrobbantották és egy részüket el is hordták.

Ezeket a rossz állapotú szigeteken telepdtek meg a dankasirályok és a küszvágó csérek. A fészkek elhelyezkedéséből adódóan igen nagy arányú volt a fiókák között az elhullás. A madarak a csupasz betonra rakták le tojásaikat és kikelés után itt nevelték fel a fiókáikat, de a vízből kiemelkedő szigetetről a szél könnyen lefújta a tojásokat és a kisebb fiókákat, melyek a vízbe esve elpusztultak. Ezt a problémát szerettük volna megoldani a lehető legegyszerűbb és talán legolcsóbb módon. Erre a programra a Békés megyei Helyi Csoport 1996-ban a KKA "H" keretén 150 000 Ft-ot nyert. Első lépésben a szigetek állapotát kellett felmérni: melyek azok, amelyeken érdemes megpróbálni a csérek megtelepítését vagy a már meglévő telep bővítését. A Biharugrai tavakon a Szilas és az Emlék tavak, míg a Begécsi halastavakon a Begécs 4 és a Begécs 9 "betonszigeteit" választottuk ki. Egy-egy ilyen betonsziget alapterülete 15x30 m, ám ezt a területet két betongerenda három részre

osztja, melyek méretei 6x30, 3x30, 6x30 méter. A két szélső 6x30 méteres terület pedig "lyukas", mindössze a kerete volt meg. Csak a középső, legkisebb terület volt betonpallókkal (0,5x3m) áthidalva, lefedve. A pályázott pénzből viszont nem lehetett megoldani a szigetek egészének befedését, lévén, hogy a 6 méter széles "lyukak" áthidalásához igen drága gerendákat kellett volna csináltatni. Így aztán első lépésben a szigetek közepén található részeken foltoztuk be a lyukakat és tettünk egy 10 cm széles, akácdeszkából készült keretet a sziget szélére. Minden szigeten volt egy 6x6 méteres keret, melynek a közepén volt egy áthidaló gerenda, ami így megfelelt a keretnek. Ezeket a részeken általában találtunk még néhány betonpallót, amelyek átérték a 3 méteres távolságot, így ezeket 1,5 m-re szétvittük egymástól és rájuk fektettünk 4,5 m² nagyságú eternitlapokat. Az így lefedett helyeken szintén 10 cm magas, akácdeszkából készült keretet helyeztünk el. A lefedett részeket sóderrel szórtuk fel, hogy természetesebb fészkelőhelyeket biztosítsunk az itt költő madaraknak.

A sóderbe fészkecsészéket tudnak kaparni, szemben a csupasz betonnal, ahol eddig költöttek. A keret szélén lévő deszkák egyrészt a sódert tartják meg, másrészt a már kikelt fiókákat védik a vízbeeséstől.

A munkákat csak 1997-ben tudtuk elkezdni és márciusban és áprilisban készítettük el a fészkelőhelyeket a madarak számára. A Szilas tavon 30 m²-t, az Emlék tavon 70 m²-t, a Begécs "4" tavon 60 m²-t, a Begécs "9" tavon pedig 50 m²-t, összesen tehát 210 m²-t készítettünk el. Augusztus és október folyamán

bővítettük a már elkezdett szigeteken a területeket, a Szilason további 30, az Emléken 15 m²-t alakítottunk ki.

Az elmúlt évekhez képest az 1998-as évben költött a legtöbb küszvágó csér a területen: 1996-ban 83 pár, 1997-ben 133 pár, míg 1998-ban 227 pár, elsősorban ezeken a szigeteken. Érdemes megemlíteni, hogy a csérek mellett természetesen dankasirályok is költöttek a szigeteken. Bár 1998-ban igen komoly visszaesés volt megfigyelhető (85 pár, a tavalyi és tavalyelőtti évben 208, illetve 209 pár fészkelte). Ez a nagy arányú visszaesés annak tudható be, hogy az idei évben a Szilas és az Emlék tavakon a téli végi csapások után csak május közepétől, végétől kezdtek feltölteni a két tavat. A száraz mederben álló betonszigetek nem nyújtottak biztonságos fészke-

Fészken ülő küszvágó csér

Fotó: Vajda Zoltán

lőhelyet a sirályoknak, ezért ezeken a helyeken nem is költöttek le. Május végére, június elejére már víz vette körül a szigeteket. Néhány nap alatt párba álltak és leköltöttek a környéken kóborló küszvágó csérek, megelőzve a dankasirályokat.

A négy általunk kialakított betonsziget biztonságos fészkelőhelye lett a küszvágó cséreknek. A jövőben a szigeteken található nagyobb, áthidalandó területek lefedésével lehetne továbbnövelni a fészkelőhelyek nagyságát. ☒

Nem engedélyköteles

Rakonczay Zoltán

A Madártávlat 1999. január-februári számában megjelent felhívásra Egyesületünk történetének feldolgozásához, az alábbi emlék-törredékek szeretnék hozzájárulni.

A volt Országos Természetvédelmi Hivatal elnökévé történt kinevezésem után, - hogy tanuljam a szakmát - gyakran "túlóráztam". Hónapokig gyanakodva figyeltem, hogy estefelé, amikor én kifelé megyek, velem szemben gyakran "illegális útvonalon", "gyanús alakok" settenkednek a Jókai-kertbe. Egy idő múlva az egyik ornitológus kollégámtól tudtam meg, hogy a számomra ismeretlen "figurák" madárbarátok, akik a hét hézagos napjain közös dolgaik megbeszélése céljából igyekeznek a Madártani Intézetbe. Furcsa volt számomra, hogy mindezt félig-meddig "illegálisban" tették, mintha valami rosszban törték volna a fejüket, és mintha valaki ezt tiltotta volna (amit ma sem feltételezek).

Rövid környezet-tanulmányozás után

ellentmondásosnak találtam, hogy - habár minden barlang védelem alatt áll - nincs egy állami szervezet, amely a barlangvédelmi tevékenységet összehangolná, van viszont egy lelkes tagokból álló Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat, amely a barlangügyek társadalmi felelőse. Az ugyancsak (95%-ban) védelem alatt álló madarak esetében a helyzet fordított: a fennállásának százéves évfordulójához közeledő Madártani Intézet mint állami szervezet a "levegőben lóg", nincs szervezett társadalmi háttere. ("Nem lehet a közel háromezer barlang ügyeit állami szervezet és a kereken 350 madárfaj védelmét társadalmi alátámasztás nélkül intelligens módon irányítani", mondtam magamnak.)

Létre kell hozni tehát a madárvédelem társadalmi hátterét (ez lett a Magyar Madártani Egyesület) és a barlangvédelem állami intézményét (ez lett a Barlangtani Intézet). Így történt.

Persze aggályoskodók akkor is akadnak, akik szerint nem kellett volna a madárvédelmet "privilegizálni", a barlangvédelmet pedig "államosítani".

Bizonyos hiedelmekkel és feltételezésekkel ellentétben állítom, hogy a Madártani Egyesület megalakításához nem volt szükség különösebb bátorságra. "Állami felelősségvállalásként" egy olyasféle papírt írtam alá, mint amilyen átvételi elismervényt a Hivatal leltárából átvett messzelátóért.

Az egyesület létét és működését - ismereteim szerint - soha senki nem kérdőjelezte meg. Egy esetben - kb. 15 év múlva - egy "illetékes" megkérdezte, hogy ki engedélyezte a "nyaktekerccs" megrendezését. Teljes mértékben megnyugodott és soha többé nem érdeklődött, amikor tájékoztattam arról, hogy ez "nem engedélyköteles".

(Rakonczay Zoltán az Egyesület 1. sorszámú tagkönyvének birtokosa)

25 év távlatából

Szentendrei Géza

Előretekintve bizony nem tűntek olyan biztatóan sikeresnek az ezredfordulás MME várható eredményei, mint amilyenek hála Istennek most valójában azok...!

1965-ben kezdtem tudatosan érdeklődni a természet és elsősorban a madarak iránt. 1966-tól kapcsolódtam a Somogyi Péter inspirálta Somogyi-Kállay madarász kettőshöz. Mindhármankat pedig Urbán Sándor irányítgatott a terepi teendőket - odúzás, téli etetés, héja kosarazás - illetően. 1967-68-ban már az első nagyobb odútelepeket létesítettük a Pilisi Erdőgazdaság Visegrádi Erdészeténél, ahol dr. Madas László volt a vezető, Bertényi Miklós pedig az erdőművelési előadó. Az ő mellénkállásuk, azt hiszem, meghatározó volt a jövőt illetően! 1969-től, megalakulásától kezdve pedig a Pilisi Állami Parkerdőgazdaság Visegrádi Erdészeténél dolgoztam a Pilis hegység madárvédelmi programtervezetének megvalósításán. A középtávon 10

évre szóló madárvédelmi tervet Somogyi Péter vezetésével már hárman állítottuk össze, amit a Parkerdőgazdaság jóváhagyott. Ennek három fő vonala volt:

- a ragadozó madár felmérés és védelem azonnali megszervezése,

- az intenzív odútelepítési program beindítása,

- az erdészeti szakszemélyzet és a társadalom felvilágosítása, tájékoztatása, képzések szervezése.

Ekkor már kapcsolatban voltunk a Madártani Intézettel, ahol Schmidt

Hogyan csináljuk? (Roman Holinsky, Varga Júlia, Zsoldos Árpád, Kállay György, Lövey Gábor)

Reggeli melegedés (Szekrényi György, Ott József)

Egon, Keve András, Pátkai Imre, Sterbetz István egyengette törekvéseiket. Vertse Albert, mint intézményvezető pedig 1969. augusztus 27-én nekem adott megbízást, mint erdészeti dolgozónak a pilisi madártani megfigyelések, adatgyűjtések végzésére.

Mindhárom területet egyszerre és párhuzamosan végeztem. Az ismeretterjesztést az iskoláknál kezdtem. Vízkert András visegrádi erdész például kisiskolásként már ott volt az első odútelep létesítéseknél Sztaravodán. Sok ma is egyesületi tagunk kezdett a szakkörömben, majd a táborokban.

Somogyi Péter 1971-ben meglátogatta a lengyel Balti Akciót és Peter Bussetól nagy lelkesedéssel, tettvággyal feltöltve jött haza. "Így kell csinálni és ezt mi is meg tudjuk tenni!" 1972-ben követtem példáját és Gábor Gyulával - magunkkal víve feleségeinket is, az övé azóta is a jobb keze a Pilisi Csoport könyvelésében - mi is kimentünk Mizeie Wislana-ra a Balti tengerhez, ahol egy hetet madarászunk, tanultunk. Itt ismerkedtem meg Roman Holynskival, aki 1973-ban már meg is érkezett hozzánk, hogy kijelöljük a magyar akció alkalmas táborhelyeit. Bennünk megérlelődött közben, hogy a gyűrűző táborok igen alkalmasak lehetnek majd az országban több helyen élő, dolgozó, vagy már kisebb szervezetekbe is tömörülő madár-, természetbarátok országos egyesületbe toborzására is (Agárdi Madárvárta - Radetzky Jenő; szegedi madarászok - Marián Miklós). Gondolatainkat hamarosan tett követte.

Első összjevetelünket, amely ugyan már több napos volt, nem lehet még tá-

bornak nevezni, de a Holdvilág-árok és Lajos forrás közötti Janda Vilmos kulcsos háznál Bartha Zolival, Lőrincz Pistával, Csörgő Tiborral, Romannal - sajnos az azóta már nem aktívakra nem emlékezem - terveztük az egyesület alapítását is. A Madártani Intézetten keresztül az OTVH-nál is támogatták az elképzelésünket, Rakonczai Zoltán is melléállt a törekvésnek. Amint tudjuk, 1994. január 6-án megalakítottuk az MME-t.

Harangi István a gyűrűző asztalnál

1974 tavaszán Sterbetz Pista bátyámnál tettem gyűrűző vizsgát és ő adta ki július 31-én a gyűrűző engedélyemet is. Valódi nyomtatott, szabvány engedélyt 70-es számmal csak 1976-ban kaptam. Az első "Akció Hungária" tábor 1974

nyarán kezdődött Kisorosziban Roman szakmai vezetésével, mert igazán mérni is még csak ő tudott ekkor. Így tehát az AH táborok már az MME égisze alatt, de a Parkerdögazdaság szervezésében, anyagi támogatásával folytak. Sok, azóta is az MME szempontjából meghatározó szerepet betöltő, vagy szakmailag magas szintet elért tagunk indult a táborokból. Csak az ismertebbek közül említek egyeseket, mint Lövei Gábor és felesége, Török János, Márkus Ferenc, Tirják László, Varga Lajos. Többen más szakterületen, vagy a világ különböző helyein folytatják életüket, munkájukat, de legtöbbjükre most is számíthat az Egyesület.

Vannak olyanok is, akikről talán nem is köztudott, hogy a háttérből támogatták az MME fejlődését. Én ilyenek ismertem meg Szőke Péter bácsit, Láng Istvánt, Balogh Jánost, akiktől személy szerint is kaptam az Egyesület érdekeit is szolgáló feladatokat, megbízást.

Első egyesületi igazolványom a 13-as, a Pilisi Csoport a 12-es sorszámot kapta, ami nem bizonyult eddig, s remélhetőleg a jövőben sem szerencsétlennek. Talán nem szerénytelenség azt hiszem, ha azt mondom, hogy az elmondottak alapján az 1-es szám jobban illene hozzánk.

Mindenesetre nagy örömmel tekintek vissza az elmúlt 25 évre, s talán egy ki-

csit büszke is vagyok elsősorban azokra, akik kitartásukkal, lelkesedésükkel - és főleg hogy mertek együtt álmodni velünk - lehetővé tették a negyedszázados ünnepet. Köszönöm a barátaim nevében is, csak így tovább MME! ☒

Laci bácsi-Vilmos Atya

Viszló Levente

Szabó László Vilmos, a magyar természetvédelem és madártan legendás személyisége 1916. szeptember 13-án született Makláron az Eger patak mel-

Egyetemen szerez diplomát. A pályaválasztásból adódóan szeretne volna doktori disszertációját a madárfészkek anyagából és építésének technikájából meg-

szor nézegettek át az akkor még ismeretlen Vértes irányába. Egy áthelyezés miatt került Csákvárra, a Vértes lábához 1959 őszén. A Vértes és a Zámolyi-

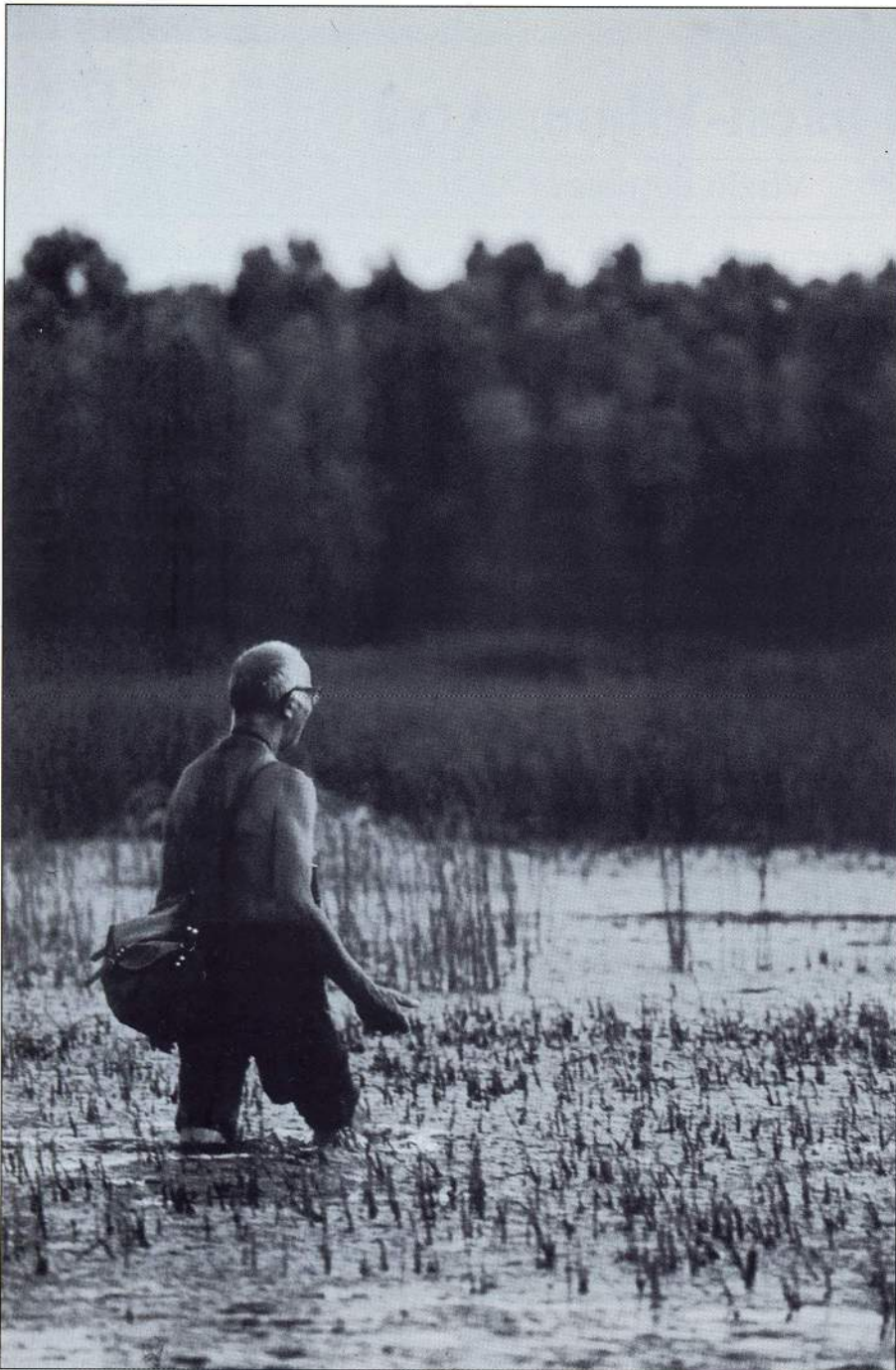
A 80. születésnap (Rakonczay Zoltán, Szitta Tamás, dr. Győry Jenő, Laci bácsi, dr. Kovács Gábor, Viszló Levente, Haraszthy László) A szerző felvétele

letti Alsó malomban. A család több emberöltőn keresztül vízimolnárként dolgozott és a hagyomány szerint mindig a legidősebb fiú vitte tovább a malmot. Laci Bácsi már fiatalon vonzódott a madarakhoz és az első élménye egy jégmádrhoz fűződött, melyet a malomból figyelt. Az Egri Ciszter Gimnázium tanárai, de elsősorban a biológia tanára segítségével is a biológia felé fordította érdeklődését. Édesapjával egy különleges színű verebet lövetett, csak hogy bemehessen a biológia szertárba. Saját bevalása szerint az iskola után azonnal elvégezte a házi feladatot, azért, hogy minél előbb mehessen a madarakhoz. A tanár úr példája indítja el a ciszter tanári pályán is, amikor harmadikos gimnazistaként e hivatást választja. Budapesten a Szent Bernáth Gimnáziumban érettségizik, majd a Pázmány Péter Tudomány

írní, de professzora azt mondta neki, hogy csak az doktoráljon, aki vállalja a tudomány áldozatát, tehát aki a választott témával egész életében hajlandó foglalkozni. Laci Bácsi ekkor a tanári hivatást választotta. Először Zircen kapott kápláni beosztást a rend szétszórattatásáig, majd a teljes államosításkor Pásztón dolgozott a rend birtokán. Ezután 2 évre Bajára került gimnáziumba, ahol saját elmondása szerint a vízen éltek, vízi-cserkész csapatot vezetett. A 62 fős osztályból mai napig nagyon sokan tartották vele a kapcsolatot. Ezután 1949-50-ben Zircen, majd 1950-51-ben Egerben tanított. Velencén az általános iskolában töltött évek alatt kezdett el igazán madarakkal foglalkozni és itt ismerkedett meg az egyik híres ornitológussal és zoológussal, Máté Lászlóval. Elmondása szerint a Meleg-hegyről sok-

medence szinte teljes természettudományos feltárása fűződik nevéhez az itt eltöltött 11 év alatt. A Vértesi Tájvédelmi Körzet megalakítását az ő tudományos munkássága alapozta meg. A vértesi évek alatt kezdte el a Hortobágy kutatását a Madártani Intézet keretei között társadalmi munkában, majd erre hivatalos felkérést is kapott 1968 júniusában. A Hortobágyi Nemzeti Park előkészítéskor először másodállásban, a hétvégét és ún. kutatónapként a hétfőt is a Hortobágyon töltötte, éjszaka utazott vissza Csákvárra.

Tanítványai számára meghatározó volt egyénisége és sajátos, mélyen az emlékekbe rögződő előadásmódja, szemléltető ereje. Jellegzetes kézmozdulatai, örökké mosolygós arca, és egész egyéniségéből áradó szeretet még a legféltettebb gyereket is áhítatos

Laci bácsi a csikvarsai réten vízicsibét keres

Fotó: Péchy Tamás

figyelemre készítette. Egy alkalommal a vízisiklóról előadást tartva a szóbeli bemutatás után hátizsákjából egy, a reggeli kirándulásán, a réten fogott vízisiklót vett elő, felejthetlenné téve az ismertetőt. Ez idő alatt 21, a madártan és természetvédelem számára meghatározó jelentőségű publikációja jelent meg. Több nehezen megfigyelhető madár fészkelésének felfedezése és költésbiológiájának ismertetése is nevéhez fűződik. Nemzetközi jelentőségű a vízicsibékről írt dolgozata, mely eddig sajnos csak német nyelven jelent meg.

Nevéhez fűződik a madártársulások tudományos igényű feltárása a növény-társulások törvényszerűségei alapján és az ezekből levonható természetvédelmi

intézkedések leírása, tehát egy komplexebb ökológiai alapú szemléletmód megteremtése. A Hortobágyról szóló monográfia állattani fejezeteit és a Vértesről kiadott "Vértes természeti értékei" című könyvet Ő szerkesztette és írta. 13 nehezen megfigyelhető madár leírása szerepel a Haraszthy L. szerkesztette Magyarország madarai című kötetben. A Hortobágyi Nemzeti Park megalakulása után természetvédelmi felügyelőként dolgozott a parknál. Nagyivánon lakott és lakása nemcsak természettudományos, hanem néprajzi munkásságáról is árulkodott. Sokszor a pusztában, a pásztortúznél éjszakázva a kint élő, szűkszavú emberekkel is megbarátkozott, s egy eltűnő világról tanús-

kodnak fotói, gyűjtött használati tárgyai. A tanári pályát elhagyta ugyan, de a tanári hivatást sosem. Sajátos, ízesen előadott, sokszor képekkel illusztrált előadásaira egyetlen szó a megfelelő: lebilincselő. Madarásznezmedékek szólitótták Laci Bácsinak és aki egyszer hallotta őt, az sosem felejtheti el. A Hortobágyon töltött évek után, 1983-tól még szülőföldjének természetvédelmi munkájában is részt vett. Nyugdíjazásáig a Bükk Nemzeti Parkban dolgozott botanikai felügyelőként. A nyugdíjas évei alatt is számos előadást tartott az ország különböző pontjain, természetvédelmi-, egyházi táborokban, rendezvényeken. A ciszterci rend újjászervezésében is részt vállalt és 1990-ben visszatért Zircre - az első munkahelyre -, ahol saját használati tárgyai, emlékei között meghitt otthonra talált. A kirándulások a Bakonyba és az Arborétumba még mindennaposak voltak, sőt a Vértesbe is el-ellátogatott, azonban ezek a kirándulások egyre rövidebbekké váltak. 1996-ban súlyos betegségből felépülve, Csákváron tanítványai és munkatársai körében ünnepelhette 80. születésnapját. Megadással viselt betegség után 1998. június 29-én hunyt el.

Laci Bácsi talán legszebb írása a Természet tanításáról szól.

"A túlzott igények, szerzések, taposások, önzések, hobbik, zajos rohanások világában intő példa a Természet. Minden hangya boldog a bolyban, minden fiatal sejt örül, mikor az öreg fa virágzik, termést hoz. Harmónia, rend, szépség körülöttünk. Belülről kialakított, értelmes, erős élet, szívünkhöz szóló tiszta öröm a Természet.

Igen, a Természet csendben tanít, s tanulni is csak csendben lehet. S nemcsak tanít, nevel is.

Fekete subát terít magára az erdő. S millió ezüst csillagszemét felnyitva nézi-nézi az örökké megújuló, megfiatalodó Földet a csendben csodálkozó Ég. A csend hála és öröm. Ezért trillázik mindenfelé a fülemülék fuvolája, hirdelve a Természet és Élet tiszta forrásait."

Nekünk most, kik oly sokszor hallgatunk Laci Bácsit, meg kell értenünk a Természetben tanultakat, és ha megértjük, megérezzük, hogy minden teremtett lelket "a nagy vándorút végén hazavár és tárt karokkal ölel magához az örök Gazda".

Védett molylepkék IV. rész

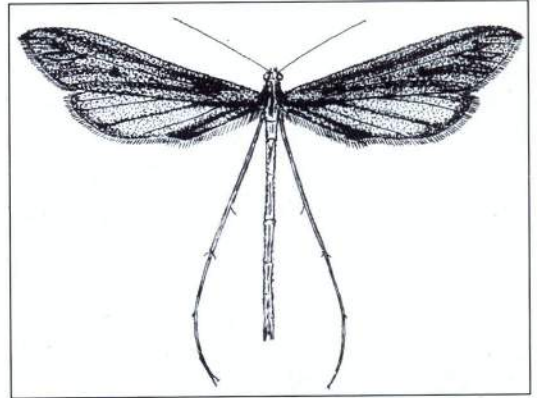
Kun András és Szabóky Csaba

TOLLASMOLYOK ÉS ZSÁKOSMOLYOK

Az eddigi gyakorlattól eltérően, nem egy, hanem két család bemutatására vállalkozunk. Elsőként a lepkék talán legkülönösebb csoportjával, a tollasmolyok családjával ismerkedünk meg. A tollasmolyokra jellemző, hogy szárnyaik hosszirányban behasítottak. Az elülső szárny két, a hátulsó szárny három ujjat alkot. Mindegyik ujj széle rojtzott, s így valóban a madár tollához hasonló. Egyedülálló mód, ahogy a lepke pihen. Szárnyait a testére merőlegesen tartja, és az elülső alá hajtogatja vagy sodorja a hátulsót. Sarkantyús lábai rendkívül hosszúak: az elülső pár előre, a második hátra irányul - ezekkel támaszkodik -, a harmadik pár szorosan a testhez simul, s úgy fest, mint egy balerina karcsú lába. Még a lábfej is keresztezi egymást, mintha tényleg spiccelne. A fejlett pödörnyelv rendszerint az ajaktapogatók között rejtőzik. A tollasmolyok másik, de kisebb csoportjára az a jellemző, hogy szárnyaik nem hasadoztak be és a jellegzetes pihenő tartás nem T-alakú, hanem úgy néz ki mint egy karima nélküli Mercedes embléma - közel 120°-os szöveget zárnak be az előre meresztett szárnyaikkal. Ez utóbbiakat egytollú molyoknak nevezzük. A tollasmolyok röpte gyenge. Hernyóik rendszerint rügyekben vagy virágbimbókban kezdik endofág életüket. A gyakran szőrös bábokat a gazdanövényen lelhetjük meg. A tollasmolyok néhány faja faodvakban, sziklarepedésekben vagy avarban telel át. Téli erdei sétáink alkalmával, gyakorta figyelhetjük meg az áttelelő fajok fatörzseken ülő egyedeit, abban az esetben, ha a napi középhőmérséklet a plusz tartományban van. A lepkék szárnyfesz-

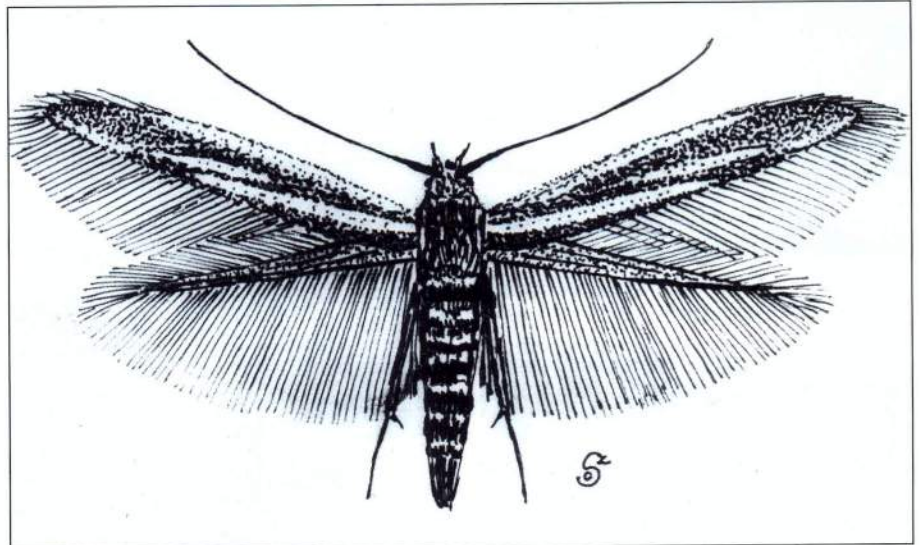
távja 10-30 mm között mozog. A hazai tollasmoly család 20 nembeli mintegy 61 faja ismert. A magyar egytollú moly az erősen szikes területek ritka lakója, VIII-IX. hónapban repül. Tápnövénye valószínűleg a sóvirág. A magyar tollasmoly VI-VIII. hónapok között két nemzedékben rajzik. Tápnövénye a közönséges bábakalács és a hangyabogács. Mindkét faj természetvédelmi értéke 2000 Ft.

A zsákos molyok többségükben a palearktikus régióban terjedtek el. Az egyszínű lepkék, jellemző hosszanti csíkokkal, fehér, sötét, fekete, zöld színekben pompáznak. Általában 10-15 mm fesztávúak, de ismerünk 20

Magyar egytollú moly

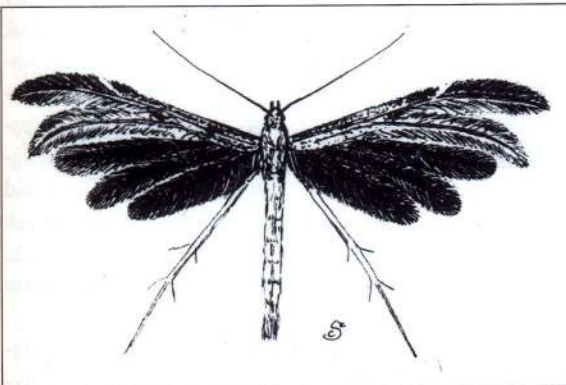
A zsák anális, hátulsó részén lebenyes ajtók vannak, ezeken keresztül távozik az ürülék. A bábózódás rendszerint a zsákban történik. A hernyó felragasztja a szájníjlásnál azt, majd megfordul benne

Magyar zsákos moly

mm-t meghaladó is. Hátulsó szárnyukat szokatlanul hosszú rojtok díszítik. Karcsú ostorszerű csápjuk - tőzén bolyhos pikkelyekkel - pihenés közben egymás mellett előre mered, mint egy lándzsa. Nem jól repülő fajok. Néhányuktól eltekintve éjjel repülnek, s a mesterséges fényt kedvelik. Nevüket onnan kapták, hogy a hernyó a kirágot levélből, virágból vagy magból kényelmes lakást, zsákot sző össze. A zsákot élete folyamán a hátán hordja, mint csiga a házát, és szűk-ségképpen nagyobbítja azt.

és bebábózódik. A lepke e lebenyes ajtókat kinyitva látja meg a napvilágot. A zsákok sokféle alakúak lehetnek, pl. pisztolyhoz hasonló stb., s fajra jellemzőek, s így imágó megléte nélkül is meghatározhatók az egyes fajok. Ismert olyan fajok, amely a fenyőfák tűleveleit fogyasztja úgy, hogy üreget, aknát rág abban. Egyetlen igazi gubacsokozó lepkefajunk a zsákosmolyok közül kerül ki, ennek hernyója a madárkeserűfűvön okoz vörös gubacsot. A hazai család négy nemének 150 faja ismert, és ebből egy élvez védeltséget. A magyar zsákosmoly tápnövénye a bárányparj. A fajt a Velencei-tó melletti Dinnyésről írták le. Természetvédelmi értéke 2000 Ft. ☒

Magyar tollasmoly

Szabóky Csaba grafikái

Védett terület a tenger szintje alatt

Vetlényi Dávid

A cím alapján a kedves olvasó talán úgy véli, hogy jelen cikk valamilyen tenger alatti rezervátumról szól. Erről szó sincs, hiszen az Izrael területén ta-

A Nagy fal egy kiszáradt vízesés

lálható En Gedi természetvédelmi terület a szárazföldön fekszik, mégpedig a

En Gedi egyik szurdoka, háttérben a Holt-tenger

szíriai - afrikai törésvonal legmélyebb részén, a judeai sivatag keleti felén, a Holt-tenger partján. A terület egyébként bolygónk legmélyebb szárazföldi pontja 399 m-rel a tengerszint alatt. De más tényezők miatt is különleges hely a világ e szeglete. Ugyanis itt, a sivatag szélén négy, nagyobb forrás vize bukkan a felszínre az üledékes kőzet közül. A Dávid, a Szulamit, az En Gedi, és az En Agurott források vízhozama kb. 3 millió m³ évenként. Ez az édesvíz mennyiség elegendő volt ahhoz, hogy különlegesen gazdag és sokszínű élővilág alakuljon ki a kopár sivatagban. Ezt felismerve az izraeli hatóságok 1972-ben védetté nyilvánították a területet, megközelítőleg

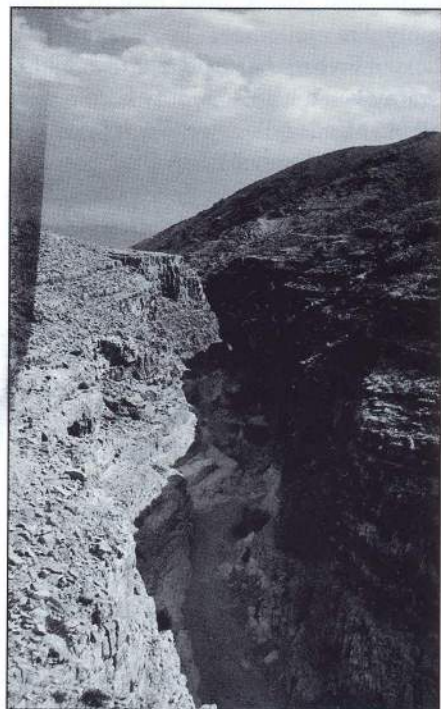

Egy hantmadár faj (*Cercomela melanura*)

3000 ha-t, amely magába foglalja a forrásokat és a közöttük, alattuk elhelyezkedő domboldalakat, vízeséseket.

Az édesvíz a Hebron-Hills-i vízgyűjtő területről származik, ami 900-1000 méter magasan kb. 30 km-re északnyugati irányban található En-Geditől. Ezt az utat a víz az üledékes kőzet réseiben, repedéseiben elnyelődve, barlangi üreget kialakítva teszi meg, és végül a Holt-tenger szintje felett 200 méteres magasságban bukkan elő négy forrás alakjá-

ban. A víz a maradék szintkülönbséget kisebb-nagyobb lépcsőkön, vízeséseken elvesztve folyik tovább, végállomásáig, a Holt-tengerig.

Az ún. száraz kanyon

Köszönhetően a speciális klimatikus viszonyoknak és a víz hatásának, a területen négy vegetációs övezet növényei találhatóak meg.

A sivatagi (szaharai-arábiai) és a trópusi (sudáni) flóra növényei a szárazabb lejtőket foglalják el, számukra elég az eső formájában érkező csekély, évi kb. 100-150 mm csapadék. Ilyen fajok pl; a sodomai alma, a moringa, vagy a különböző akácia fajok. A másik két vegetációs övezetet képviselő növények, a mediterrán és a sztyeppi (iráni-turáni) flóra növényei, nagyobb vízigényűek, így ezeket a növényeket a források, patakok közelében találhatjuk. Ide tartoznak többek között a cselling fajok (egy faja hazánkban is ismert védett növény), a barátcserje (nálunk kerti dízcserje), a különböző fűz fajok, egy nőszőfű és nád fajok, amelyek a kedvező körülmények hatására félelmetes gyorsasággal nőnek.

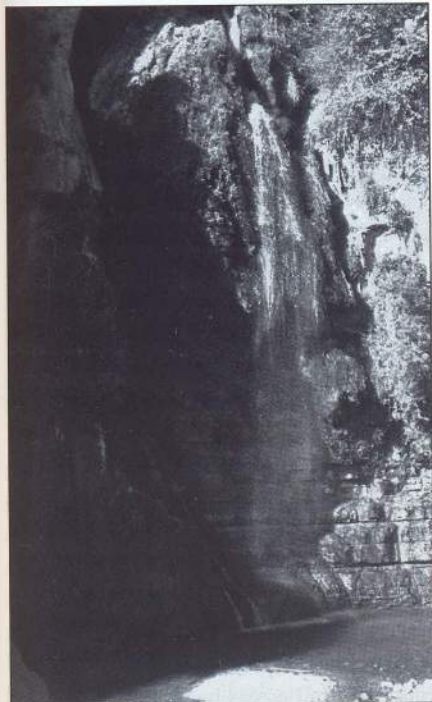
A rezervátum faunája is hasonlóan gazdag és változatos.

A rovarok közül érdekességnek tekinthető a gazdag szitakötő fauna, mely-

nek fajgazdagsága a kisebb állóvizeknek köszönhető.

A hüllők számára kedvező a bőséges táplálékforrás, és a magas hőmérséklet - amely nyaranta akár 40-45 °C-t is elérheti -, ezért nagy számban képviseltetik magukat a területen.

Az En Gediben élő kígyók között találhatók mérgező apparatusal rendelkezők is, például a palesztin vipera, amely számos herpetológus véleménye szerint a világ egyik legszebb kígyója. Ez a

A parkban számos vizesés található

meglehetősen robusztus vipera, amely kedveli a vizes élőhelyekhez közeli sziklás domboldalakat, jól érzi magát a rezervátumban.

A jóval kisebb termetű és színesebb efa veszélyes mérgekígyó, annál is inkább, mert kedveli az emberlakta helyeket. Lakóhelyei elsősorban a felsivatagos területek. A hüllők fajszerát növeli számos sikló, agáma, és nyakörvös gyík is.

A terület az egyik főbb madárvonulási útvonal irányába esik. A vonulási időszakban madarak több ezres csoportjai húznak el En Gedi felett, ide vonzva az ornitológusokat a világ minden tájáról.

Számos madár állandó lakhelyének választotta a rezervátumot. Ittlétünk alatt többek között sikerült megfigyelniük három hollófajt, a hollót, a barna nyakú- és a rövidfarkú hollót, amint a sziklák között keringtek. Négy különböző hantmadár található meg itt, csakúgy mint a döggkeselyű, a fakókeselyű, és a pusztai sas. A homoki fogoly és a jeruzsálemi fényserégely is a szemünk elé

került, ez utóbbi az emberi létesítmények közelében is. A palesztin nektármadarak - a kolibrik ázsiai megfelelői - is gyakran megfigyelhetők, amint egy virág előtt lebegve, nektárt fogyasztanak hosszú nyelvük segítségével.

A területéről az emlős fajok sem hiányoznak. Érdekes

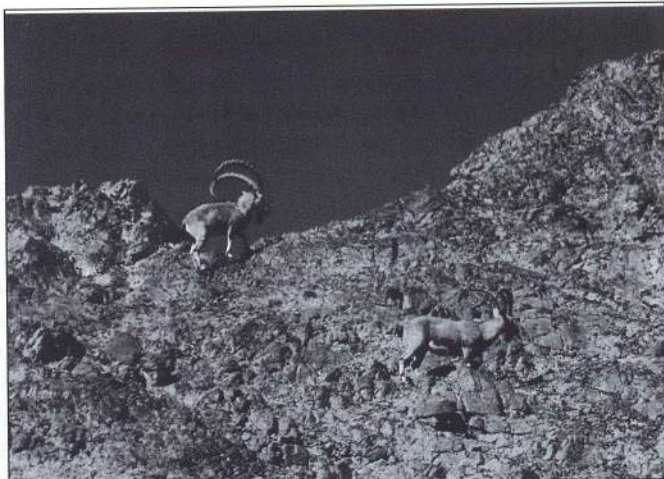
a kőszáli kecske egyik itt élő alfaja, amelynek populációi napjainkban erősödnek meg újra. Az Izrael területén folyó gyakori háborúk alatt a harcoló katonák lelőtték és megették ezeket az állatokat. Ennek következtében a 60-as, 70-es évekre a faj a kipusztulás szélére került. A harcok befejeződése után, a hathatós természetvédelmi munkának köszönhetően, sikerült a populációk

A közönséges bülbül (*Pycnonotus barbatus*)

egyedszerát növelni. Túránk során mi is megfigyelhetünk egy kb. 30 egyedből álló csoportot.

Él a park területén egy nagyon megritkult állat, a leopárd. A park munkatársai 4 egyedről tudnak a rezervátum környezetében, de az egész ország területén sem sokkal nagyobb a számuk. Nekünk ottlétünk alatt az ürülékét mutatta meg a park egyik munkatársa. A faj megmentése érdekében hosszú távú védelmi munka folyik.

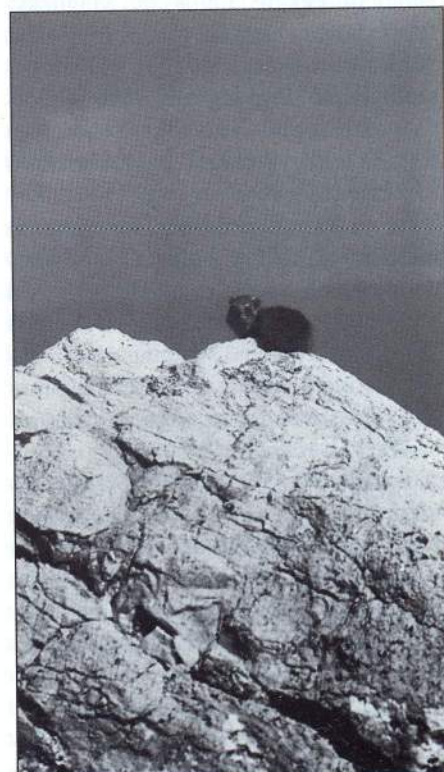
A kőszáli kecske újra gyakori

A szirtiborz - az elefántokkal rokonságban álló, csoportosan élő, kis terméttű emlős - még gyakori lakója En Gedinek. Előfordul itt még többek között a vörös- és az afgán róka, valamint a nyársas antilopok közé tartozó orix is.

Sajnos ezt a gazdag élővilágot több tényező is veszélyezteti. Ilyen például a park túlterheltsége, hiszen évente kb. félmillió látogatója van a területnek.

A másik veszélyforrás a víz egyre szorongatóbb hiánya. A források vizének megközelítőleg 80%-át elvezetik a szomszédos mezőgazdasági kommunába (itteni nevén kibuc), hogy öntözésre használják, veszélyeztetve ezzel a víz meglétére épülő élővilágot.

Mindezek ellenére reméljük, hogy unokáink is láthatják majd ezt a csodát a judeai sivatagban.

Szirtiborz

A szerző felvételei

Az "év fája" 1999-ben: a hegyi szil

Szomorad Ferenc

A Nyugat-Európában már hosszabb múltra visszatekintő "Év Fája" mozgalomhoz Magyarország 1996-ban csatlakozott. A mozgalom célja, hogy a kevésbé ismert, illetve erdeinkben az utóbbi időkben méltatlanul mellőzött, visszaszorított fajok (leginkább a hársak, szilek, juharok, vadgyümölcsök) ismét több figyelmet kapjanak, ismét nagyobb szerephez jussanak. Az erdész szakma képviselői a madárcseresznye, a kislevelű hárs és a vadkörte után 1999-ben - negyedikként - a hegyi szilt választották az év fájának.

A hegyi szil (*Ulmus glabra*) európai elterjedésű faj, kontinensünk nagy részén megtalálható. Északon Skócia és Közép-Skandinávia vonaláig hatol, keleten elterjedési területe majdnem az Uralig nyúlik, s előfordul Dél-Európában is. Északon a síkvidékek fája, Közép-Európában már erősen felhúzódik a hegyvidékekre, Dél-Európában pedig már kizárólag a magashegységben találja meg életfeltételeit (innen a szinonim elnevezés: *Ulmus montana*). A Kárpátok és az Alpok térségében elsősorban a bükkös öv jellemző fafaja, s ahogyan Fekete Lajos és Mágócsy-Dietz Sándor az 1896-ban megjelent "Erdészeti növénytan" című műben összefoglalja: "hegységi erdeinkben szórványosan fordul elő, és gyakran köves tetőkön a hegyi juharral együtt tarkazza a bükkerdőségeket".

Az erdészeti szakirodalom gyakran másodrendű faként emlegeti, a faegyedek magassága azonban nem ritkán eléri a 25 m-t. A Bakony Fehérkő-árok nevű szurdokvölgyében 33 m magas, 280 cm törzskerületű példány él, de hasonló méretű fa ismeretes az Aggteleki-karszt határközeli részéről (Alsó-hegy) is.

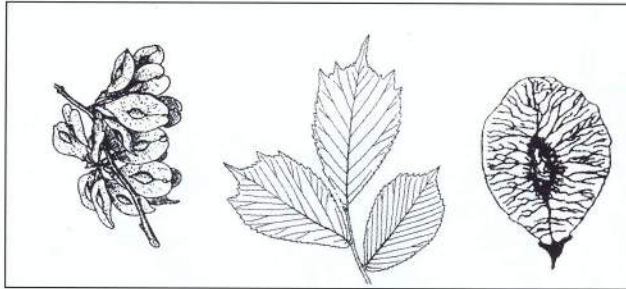
Gyökérzete mélyre hatol, törzse rendszerint karcsú, koronája a nagy levelek miatt erősen tömötnék látszik. Kérge sokáig sima, s később is csak sekélyen repedezett. Idős korban a kéregcserepek felső rétegei lefoszlók. Hajtásai jól felismerhetők: viszonylag vastagok, sötétbarnák, merev serteszőrökkel fedettek. A váltakozva elhelyezkedő rügyek tojásdadok, kúposak, a feketésbarna rügy-

pikkelyeket rozsdavörös szőrzet borítja. A hegyi szil későn lombosodik, levelei nagyok, visszástojásdadok vagy elliptikusak, részaránytalanok. Az erősebb hosszúhajtások levelei felső harmadukban háromkaréjúak (a karéjok hosszan kihegyesedők). A levéllemez vastag, színén jól tapinthatóan érdes, sötétzöld, fonáka pelyhes, világosabb zöld. A levélszél kétszeresen fűrészes, a levélcsúcs hirtelen kihegyesedő. Az őszi lombszín sárgászöld.

A virágok rövid kocsányúak, s gömb alakú, a többi szilfajhoz képest nagyobb (kb. 2 cm-es) csomókba rendeződnek. A

250 év közöttiek lehetnek, azért Európa más országaiban 400-500 évesre becsült fák is élnek. A legtermetesebb - s feltehetően legidősebb - fa nálunk a Veszprém melletti Rák-tanyán él (magassága 18 m, törzskerülete 480 cm).

Hazánkban a hegyi szil elsősorban a középhegységi és alpokalji bükkösök, gyertyános-tölgyesek, szikla-, szurdok- és törmelékeltető-erdők fája, de jelentősebb előfordulásai vannak a Dél-Dunántúl dombvidékén, s elszórtan még az alföldi folyóárterek ligeterdeiben is felbukkan. Mindenhol a hűvös, nedves (esetleg szivárgó vizű), kedvező tápanyagellátottságú termőhelyeket keresi. Meszes és mészmertes alapkőzetten kialakult barna erdőtalajokon egyaránt előfordul. Sehol sem gyakori, az erdészeti nyilvántartások alapján számított összterülete országos szinten alig éri el a 100 hektárt. Az elenyésző térfoglalás részben a faj tulajdonságainak tudható be, de itt említhetők korábbi időszakok

Az illusztrációk a soproni egyetem hallgatóinak munkái

virágtakaró 5-6 - rozsdabarnán szőrözött - lepelből forrt össze. A virágok lombfakadás előtt, márciusban nyílnak, a termés korán, már május elején érik, majd hamarosan hullik. A 20-25 mm-es nagyságú lependéktermés kerekded, vagy visszástojásdad, a makkocskák közepén helyezkedik el.

A hegyi szil már korán - 50 éves kora tájékán - termőre fordul, s rendszeresen terem. Magról erős árnyékban, állományok alatt is jól újul, s pionír jellegénél fogva jelentős szerepe van (lehet) a hegyvidéki lombos erdők másodlagos szukcessziós folyamataiban is. Tuskóról jól sarjadzik. Növekedése viszonylag lassú, ezért a vágásterületeken, felújításokban megjelenő magoncok, fácskák nem jelentenek komoly veszélyt az erdőgazdálkodás fő fafajai (elsősorban a bükk) számára, nagyobb összefüggő sziles foltok általában nem alakulnak ki. Mérsékelt fényigényes, jelentős árnyalást is elvisel. Nagy levelei a bükkalomhoz keveredve segítik annak gyorsabb humifikációját.

Általában rövidebb életű, mint a nála sokkal gyakoribb mezei szil, s bár ma ismert legidősebb hazai példányai 150-

szisztematikus erdőnevelési munkái (a bükkösökből egyes hazai tájainkon szinte minden elegyfajt "kigyomláltak"), illetve a szilfavész néven ismert korábbi szilpusztulás is. A hegyi szil tartós, kemény, nehéz, sokoldalúan felhasználható faanyagot ad. Felhasználja a bútort, furnér-, sportszer- és játégyártás. Korán érő magját a madarak és az apró emlősök szívesen fogyasztják, a törzsalkot, illetve annak kultúrváltozatait pedig fasorokba és parkokba is ültették.

Az erdőgazdálkodás, illetve kertészet terén a hegyi szil mára méltatlanul mellőzött fajok lett. Felkarolása érdekében szükséges lenne, hogy az intenzívebb haszonvételek alá eső szubmontán és montán bükköseinkben ismét az állandóan jelenlevő fajok közé kerüljön. Egyedeit a felújítások, valamint az állománynevelési munkák során - a többi értékes elegyfajjal együtt - tudatosan meg kellene kímélni, s a véghasználatokig (vagy magászó hagyásfaként még tovább) fenntartani. Így is csak hosszú évtizedes, szisztematikus erdőművelő munka után remélhető, hogy az "Év Fája" ismét visszakapja méltó helyét a hazai erdőkben. ☒

A KÉKCINEGE RELYTÉLY NYITJA
Gyakorlott madarászoknak is fejtörést okoz terepen olyan madárfajok nemeinek megkülönböztetése, amelyeknél hím és tojó a megszólalásig (vagy azon túl is) hasonlít egymásra. Míg például a széncinege esetében a madár hasán hú-

Kékcinege

Fotó: Péchy Tamás

zódo fekete sáv hosszúsága segíti a nemek meghatározását (a hímek esetében a csik erőteljesebb, egészen a lábakig ér, s ott kiszélesedik), addig a kékcinege nem szolgál ilyen támponttal a madarászoknak. A madarak viszont nyilvánvalóan ránézéssel képesek meghatározni, hogy azonos vagy ellenkező nemű fajtárs van-e a közelükben.

A rejtély nyitját nemrég sikerült megtalálniuk brit és svéd ornitológusoknak. Mint a Nature című tudományos magazinban beszámoltak róla, munkájukhoz olyan berendezést használtak, amely meghatározta a kékcinegék fejét díszítő tollak által visszavert fény hullámhosszát. Kiderült, hogy az emberi szem által egységes égszínkének látott fejtető az ibolyántúli tartományban is visszaveri a fényt - mégpedig nemtől függően másképp - s ezt a cinegék szeme képes érzékelni. Vagyis a kékcinegék az ember számára láthatatlan színeket látnak a fajtársak fejtollain, s ennek alapján tesznek különbséget hímek és tojók között.

Más madárfajok is igénybe vesznek párválasztáskor olyan megkülönböztető jegyeket, amelyek az ibolyántúli tartományba esnek. A kékcinege azonban egyedülálló közöttük abból a szempontból, hogy ennél a fajnál a "nemi kétszínűség" kulcsa kizárólag abban a fénytartományban található, amely emberi szemmel nem látható.

AZ ÉV MADARA 1999-BEN NÉMETORSZÁGBAN A CITROMSÁRMÁNY

A Németországi Természetvédelmi Szövetség (NABU) a citromsármányt választotta az 1999-es év madarává. Az indoklás szerint azért esett erre a fajra a választás, mert a NABU ezáltal is fel akarja hívni a figyelmet az intenzív mezőgazdasági termeléssel járó veszélyekre. A hatalmas egybefüggő táblák (monokultúra), amelyeken egyetlen fa, bokor vagy sövény sem található, nem nyújtanak fészkelési lehetőséget a citromsármánynak, miáltal a faj élettere jelentősen beszűkül, (Hollandiában és Belgiumban már a kipusztulás által fenyegetett madárfajok közé tartozik). Habár Németországban még mintegy kétmillióra teszi a NABU a párok számát, a citromsármány állománya egyes vidékeken (elsősorban az északi tartományokban) drasztikusan lecsökkent az utóbbi években. A délnyugati országrészben viszont, ahol gyümölcsösök, bokrok és sövények teszik változatosabbá a tájat, a faj állománya kifejezetten stabilnak mondható.

A citromsármány veréb nagyságú, magevő madár. Feje és testalja citrom-

Citromsármány

Grafika: Matyikó Tibor

sárga színű, háta gesztenyebarna, farsíkja rozsdavörös. A tojó színezete tompább, mint a hímé. Európában csaknem mindenütt előfordul, leszámítva Izlandot, Norvégia északi részét és az Ibériai-félsziget legdélibb vidékeit. Állományát földrészünkön 20 millió párba becsülik.

A NABU 1971 óta választja meg az év madarát. Az akció célja elsősorban a mezőgazdasági termelési módok befolyásolása, a madarakkal jobban számot vető gazdálkodási és talajművelési módszerek propagálása. Az első "akciós madár" a vándorsólyom volt, amelynek ál-

lománya 1970-re alig 40 párba csökkent. Az 1971-ben indított kampány nyomán jelentős javulás következett, tavaly már 450 költőpárt tartottak nyilván német földön. Ebben jelentős szerepe volt a DDT betiltásának és a vándorsólyom fészkek rendszeres őrzésének. Ugyancsak volt az év madara a fehér gólya (1984 és 1994), a kuvik (1972) és a vetési varjú (1986). Az akció hatására mindhárom faj állománya növekedésnek indult, illetve tartósan stabilizálódott.

NIGEL CLEERE ÉS DAVID NURNEY
PICA KIADÓ, SUSSEX UK 1998 600
OLDAL, 36 SZÍNES TÁBLÁVAL
KEMÉNYKÖTÉSBEN 30 GBP

Ha meg kellene nevezni azt a madárcsoportot, melyek határozása a legtöbb kihívást és egyúttal nehézséget jelenti, valószínűleg a lappantyúfélék családja lenne az. Itt Európában nekünk könnyű a helyzetünk a Caprimulgus europaeus fajjal, mely mindenütt megtalálható a földrészen. A másik fészkelő, C. ruficollis csak Spanyolország egyes részein fordul elő, de egyéb más fajok nagyon ritkán vetődnek Európába. Ezen a földrészen, így Magyarországon is, ha egy lappantyú rebben fel előttünk alkonyatkor, biztosak lehetünk benne, hogy a C. europaeus fajt láttuk. De mi a helyzet a világ többi részén? Itt már bonyolultabb a dolog, mert Afrikában, Amerikában, Ázsiában és Ausztráliában több faja él ezeknek a furcsa, éjjeli életmódú madaraknak. A rend világszerte 5 családba tartozó 119 fajt foglal magába. Az "igazi" lappantyúkon kívül az álmosmadarak (Nyctibüdae), a bagolyfecskek (Podargidae), a fecske-kuvikok (Aegothelidae) és az egyedülállóan különleges szuszókfélék (Steatornithidae) a rend családjai. E kitérő, a Pica Kiadó által megjelentetett könyv valamennyi fajt ismerteti, és ezért ez az a könyv, melyet be kell szerezni annak, aki a világban utazva lappantyúk után érdeklődik.

Alapjában véve ez egy határozó kézikönyv, mégis minden megtalálható benne, amit tudni lehet a lappantyúkról. A szokásos, Pica kiadói formát követve először rendszertani és rokonsági kapcsolatokat ismertető bevezető részt olvashatunk, ezt követik az elterjedést, a testfelépítést, külalakot, mechanikát, tollazatot és vedlést, magatartást, valamint még a fosszilis leleteket is ismertető fejezetek. A fajokról szóló ismertető szövegek kitérnek a határozásra, hangra,

élőhelyre, a faj szokásaira, táplálékra, költésre, leírásra, méretekre, vedlésre, földrajzi változatokra, elterjedésre, mozgásra és státuszra. Minden fajhoz elterjedési térképet is közölnek.

A borító szerint a szerző, Nigel Cleere több mint 25 évig tanulmányozta a lappantyúfélék rendjét. Ez az ismeretanyag megnyilvánul minden oldalon a jól megírt és rendezett szövegben. David Nurney művész korábbi munkái méltán tették őt a madárillusztrátorok egyik legkiemelkedőbb személyévé. Legutóbbi festményeit a Woodpeckers, ugyancsak Pica Kiadó által megjelentetett könyvben láhattuk. A színes ábrákat csak dicsérni lehet precizitásuk miatt. Néha azonban az ábrák túlságosan is kidolgozottak tűnnek, megmutatva majdnem minden apró különbséget a szárnyfedők, vállfedők, harmad- és másodrendű evezők között. Látott már valaki ennyire részletesen lappantyút a természetben? E rend esetében talán még néhány olyan rajz tehetné sokkal használhatóbbá könyvet, ha röptükben, annak jellegzetességeivel mutatná be a fajokat. Ennek ellenére elismerem, hogy a művésznak kemény feladat lehetett a rengeteg, egymáshoz igencsak hasonló fajt ábrázolnia, hogy a tojók és hímek közötti különbségről, földrajzi változatokról ne is beszéljünk. A szöveg jól magyarázza a képeket, kiemelve azon részleteket is, melyeket a képek nem képesek visszaadni. Ráadásul, felismerve a hívó- és egyéb madárhangok jelentőségét, a Pica Kiadó együttműködve a British Library National Sound Archive-vel, megállapodott egy CD kiadásában "A "Sound Guide to the Nightjars and Related Nightbirds" címmel. Ez ugyan borsos árú, de 108 faj hangját tartalmazza, és jól kiegészíti a könyvet.

Mindent összevetve ismét egy jól megírt, szerkesztett, ellenállhatatlanul csábító kötettel gazdagabb a madártani szakirodalom, melyet a madárkedvelők és a lappantyúk után érdeklődőknek be kell szerezniük.

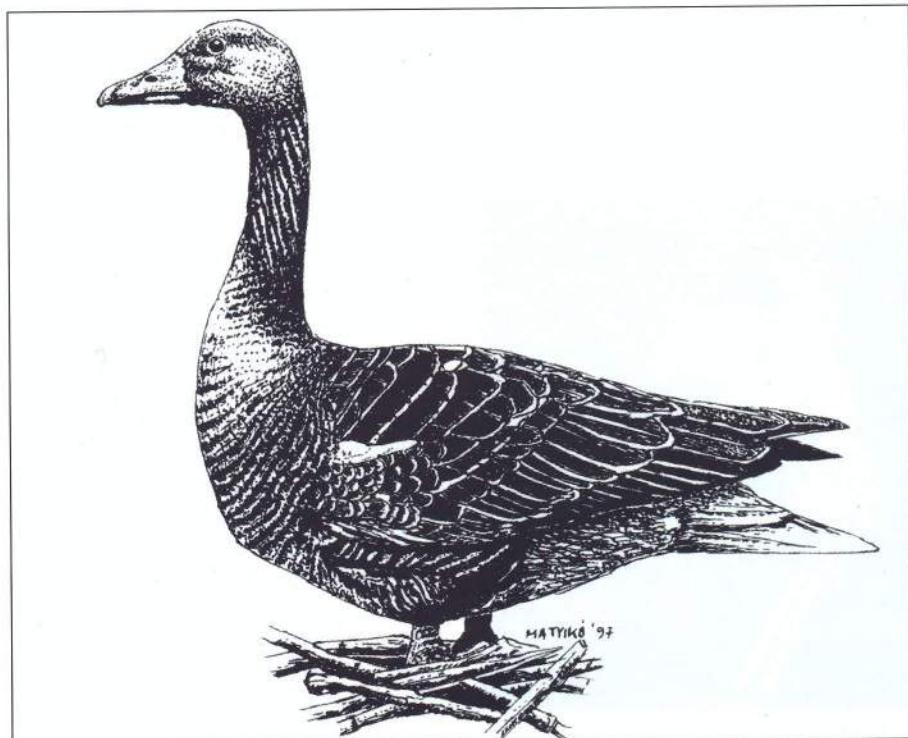
Gerard Gorman

VADLÚD MEGFIGYELÉSI ADATOK A DINNYÉSI FERTŐRŐL

A Dinnyési fertő évtizedek óta egyik legkedveltebb pihenőhelye vadludainknak. 10 éves itteni adataimat és tapasztalataimat szeretném röviden közreadni, a rávilágítani néhány érdekes tendenciára.

Az őszi vonulás jól kiszámítható. A vetési lúd szeptember végén, vagy október első napjaiban érkezik, és október

végére, november elejére éri el a maximumot. A nagy lilik 2-3 héttel később jön, de kitartóbb a nagy hidegben.

Nyári lúd

Miközben a vetési lúd jelentősen csökkenő tendenciát mutat, a nagy lilik egyre növekvő számban van jelen. Nem állapítható meg összefüggés a fertő vízszintje és a különböző élőhelyigényű vadludak mennyiségi viszonyai között. Kérdéses, hogy a szikes tavi jelleg, az alacsony vízállás, ill. a földrajzi fekvés lehet-e az oka annak, hogy a közeli tavakon (pl. Tata) kisebb arányban mutatkozik nagy lilik. Ugyancsak érdekes, hogy a rétszilasi és a soponyai tavakon a nyári lúd aránya nagyobb. A Dinnyési fertőn '97 novemberében megjelent 3100 pld zöme a soponyai tározóról érkezett, ahol előzőleg intenzív vadliba vadászat volt. Aránylag kis száma ellenére is több nyakgyűrűs nyári ludat regisztráltam. Ezek Ausztriából, Csehországból és Lengyelországból érkeztek.

Nyári ludakkal együtt figyeltünk meg egy indiai ludat is '97-ben (március 8. Schmidt E., Lendvai Á., március 11-13, Fenyvesi L, Bukor Z.), azonban ezt a fajt a táblázatban nem szerepeltettem, mert természetes előfordulása kétséges.

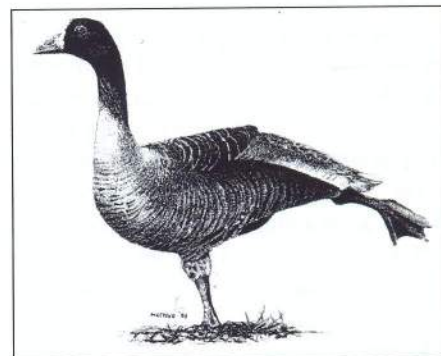
Nagyobb tavakon gyakoribb, de a sekély vizű Dinnyési fertőn sem ritka, hogy a nagy számú telelő lúd és réce nem hagyja befagyni a tó közepét. Fordított életmódjuk segíti őket ebben. Többször megfigyeltem, hogy ilyenkor a rókák egészen a lék széléig merészkednek, hogy egy-egy sebzett ludat

zsákmányolhassanak. Látszólag ügyet sem vetnek a tőlük 8-10 m-re úszkáló, vagy a jégen álló egészséges madarakra,

de ez fordítva is igaz. Egész másképp viselkednek, ha a réti sas közeledik. Ekkor minden egészséges madár a levegőbe emelkedik.

A libák sokkal szívesebben fogyasztják az aratás után elszóródott kukorica szemeket, mint a vetést, így az idei ősz az elhúzódó kukorica betakarítással kedvezett számukra. Ezzel magyarázható, hogy a nagy havazás sem kényserítette őket továbbvonulásra.

Megfigyeléseim szerint a lehető leg-

Kislilik

Grafikák: Matyikó Tibor

közelebbi biztonságos táplálkozó területet választják. Az esetek 35%-ában 5 km-en belülre, 40%-ában 5-15 km-re, 25%-ában 15 km-nél messzebbre jártak táplálkozni.

Fenyvesi László

EGY JÓL SIKERÜLT TALÁLKOZÓ SZOMORÚ TANULSÁGA

Manapság rengeteg konferencia, találkozó van szerte a világban, igazából egy kutató csak a legfontosabbakra tud eljutni, részben anyagi okok, részben időhiány miatt. Az idén tavasszal azonban részt vettem egy rendezvényen, mely a "szokott" tudományos konferenciáktól

Nádas

merőben eltért: meghívtak ugyanis, hogy az RSPB, a nagytekintélyű, egymilliós tagságú angol Királyi Madárvé-

hektáros nádasok szinte teljesen eltűntek az Egyesült Királyságból, mostanra mindössze 6500 hektár maradt, 926 nádasban. A legnagyobb is mindössze 410 hektáros (Inner Tay)! (Csak összehasonlításként: a Kis-Balaton 15 000 hektáros mocsarának jó része nádas, a Fertő-tó hazai oldala 12 000 hektár, nagyobb része nádas, a Velencei-tó - Dinnyési fertő nádas kb. 2000 hektár). A nádasok pusztulásának megállítására hatalmas erőket mozgósítottak a brit természetvédeők, nyertek például az Európai Unió LIFE programjától 3,2 millió eurót (cirka 800 millió forint), a tagok adományaiból többszáz ezer fontot, és a Lottó alapítványuktól 6 millió fontot (kb. 2 milliárd forint). Félreértés ne essék, ez a rengeteg pénz kizárólag nádasok kezelésére, helyreállítására, illetve a már elpusztult nádasok újbóli létrehozására van. Meg is látogattunk néhány ilyen helyreállítás alatt álló nádas, melyek úgy néztek ki, mintha mélygarázst építenének; több volt a dózer és markoló, mint a nádszál!

A szomorú tanulság tehát, hogy amíg van valamink, addig nem vesszük észre az értékét, ha már lényegében reménytelen egy élőhely, vagy faj helyzete, akkor mindenkit érdekelni kezd, még pénzt is lehet szerezni rá. De nem lehetne koráb-

Nádisármány

delmi Társaság Nádkezelési Továbbképzési Kurzusán előadjak. Azonban nem arról szeretnék írni, hogy ez milyen megtiszteltetést jelent, nem is arról, hogy milyen kényelmes dolog az RSPB vendégeként egy hetet egy négy csillagos, régi stílusú szállodában tölteni, ódon pubokban sörkóstolókat tartani, kollégákkal beszélgetni. Még ennél mélyebb nyomokat hagyott bennem az a furcsa helyzet, ami a brit szigetek nádasait és kezelésüket jellemzi. Tudni kell, hogy a valaha elterjedt, több százezer

ban? Hogy a még irigylésre méltó nádasainknak, és más élőhelyeinknek ne csak a romjait tudjuk majd bankókkal befedni?

Báldi András

HIRDETÉSEK

7x50-es Zeiss távcsövet (NDK gyártmányt) vásárolnék. Bagyura János tel: 06 60/369 039

Nádirigó

Fotók: Péchy Tamás

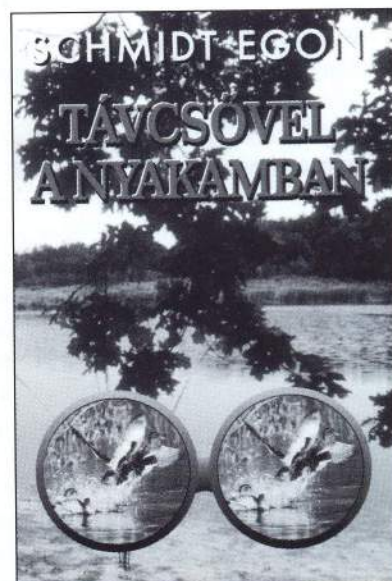
Megvételre keresem: 1943 előtti Aquila-kat, a Kócsag évfolyamait, Hermann, Chernel és Lakatos redeti könyveit. Ugyanitt kapható: Lakatos : Erdei szalonka című könyve (reprint) 2000 Ft-ért.

Berdó József 6326 Harta, Rákóczi F. u. 32. tel.: 78/408-172

Megjelent Schmidt Egon új könyve a "Távcsővel a nyakamban" címen a Dénes Natúr Műhely gondozásában.

"Ez a könyv, több korábbihoz hasonlóan, élménygyűjtemény. Csokorba rendezett válogatás hazai és külföldi utakról, kirándulásokról." - írja a szerző az előszóban.

A könyv a Mezőgazdasági Könyvesboltban, illetve a LIBRI hálózat boltjaiban kapható.

GERGŐ, A KIS MADARÁSZ

Az elmúlt év elején egy - számomra kedves - felhívást olvastam a Madártávlatban: a Szivárvány Természetvédelmi Oktatóközpont a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzetben, a kis Túr folyó partján várja táborába "az erdők-mezők szerelmeseit". Mindig is szerettem volna eljutni Szatmárba, ahol - olvasmányaim szerint - lehet még gyönyörködni a háborítatlan, érintetlen természetben.

Augusztusi délelőtt, Garbolc. Ismerkedünk a három élőhely: a víz, az erdő és a rét legjellemzőbb növény- és állatfajaival, s a köztük levő kölcsönhatásokkal. Az egyik kis csapat lovagol az erdő mellett, miközben tanulmányozzák a gyertyán, a kőris, az éger, a juhar, a kocsányos tölgy, a rezgő nyár, az akác üde zöld lombjait; a mi csoportunk a virágzó réten sétálva ismerkedik a réti imolával, a szarvaskereppel, a lándzsás útifűvel. Csak ámukok e szép hangzású virágnevek hallatán. Előfordul itt a Kárpátokból leereszkedett alhavasi kárpáti sáfrány, a szibériai nőszirm, a kornistárnics, az őszi kikerics, a ligeti kardvirág; láttunk héjakútmácsonyát, kéküstökű csormolyát.

A következő programig, a környék állatvilágát bemutató diavetítésig van egy kis "szabadidő". A fiúk többsége nagy odaadással focizik, a kislányok mosnak, néhányan a Kis növényhatározóból készülnek a zárónapi vetélkedőre.

- Szerinted milyen lenne, ha a dolmányos varjút keresztelnék a vetési varjúval? Milyen lenne a feje és a farka? - figyelek fel két kisfiú beszélgetésére a tűzrakóhely mellett ülve.

- Hát, szerintem sötétebb szürke lenne a mellénye, és lenne rajta néhány fekete folt.

- És milyen lenne az aranyfácán és a vadászfácán keveréke?

Másnap a magasban repülő szürke gémekeket figyelik, elkülönülve játszadozó társaiktól. Annyira megragadott a komolyságuk, hogy legtöbbször velük beszélgettem. A tábor végén eszembe jutott a legutóbbi Madártávlatban megjelent főszerkesztői cikk, amelyben ötleteket kérnek tőlünk, olvasóktól. Milyen jó lenne írni ezekről a gyerekekről!

- Gergő, ti olyan ügyesek vagytok, elmesélnétek nekem, honnan ismeritek ennyire a madarakat, szeretnék írni rólatok egy újságcikket. Hogy hívnak beneteket?

- Engem Kisteleki Gergőnek hívnak, ő a testvérem, Marci, ő pedig Zunkel Kristóf, az unokatestvérem. Hároméves koromban nagymamám vett az állatkertben egy madaras posztert a szobámba, és én mindig azt nézegettem. Kaptam otthonra aranyfácánt, vadászfácán párt, húsvéti nyuszt, japán tyúkot...

- A testvéred is nagyon ismeri a madarakat, pedig ő még csak nyolcéves.

- Igen, ő is szereti őket, de nem örül meg értük. Tessék elképzelni, hogy most is van nálunk otthon pávagalamb, pörtli galamb, fodros galamb, aranyfácán, vadászfácán, vetési varjú és dolmányos varjú. Vele kockapókeret szoktam játszani úgy, hogy visszadobja a kockát nekem. De a mesterem hollója még beszélni is tud!

Nagyon kíváncsi lettem, hogyan pókereshet egy varjú, s ugyan mit mondhat egy holló.

- Marci, Gergő, elmehetnék én hozzátok? Megnézném a madaraitokat, s még többet beszélgetnék.

Aztán eljött a búcsúzás napja, ami nagyon nehéz volt: először is a szépséges tájtól, azután a kiváló szaktudású pedagógus táborvezetőktől, akik szakmai igényességgel, mégis élményszerűen, tele szeretettel, humorral, de ha kellett, kellő szigorral tanítottak a természet megismerésére és szeretetére (róluk egy külön írás szólhatna), végül a barátságos, okos gyerekektől, a Szent Lőrinc Katolikus Általános Iskola kisdiaákjaitól.

Am rögtön eljött a tanévkezdés, azt gondoltam, hogy majd tavasszal megyek el Gergőékhez. Augusztus utolsó napján mégis felhívtam őket: az édesanyjuk mondta, hogy bizony már várnak engem a gyerekek.

A csöngetésre a kis Marci szaladt elém, s szomorúan újságot:

- Az a baj történt, hogy már nincs anynyi madarunk, amennyit a táborban felsoroltunk. A dolmányos varjú két napja elment.

- Nem ketrecben tartottátok?

- De, csak minden nap kiengedtük, elszállt, de füttyre mindig előjött, s akkor megetettük. Az egerészölyvet meg, amikor elpusztult, a kerítés mellé temettük el.

Odamegyünk: a földön négy kővel elkerített kis sír, mellette az ölyv fából készült háza. Gergő elém rakta az "ereklyét": az egerészölyv csörgőjét, a béklyót, ami a lábán volt, a bilincset vagy

lábszíjat és a röpszalagot.

Még mindig van mondanivaló, mutatnivaló. Gergő előhossa Cigit, a varjút, ám az hirtelen a karmaival körbeszorítja a kisfiú egyik ujját, s még akkor sem engedi el, amikor elköszönök.

- Biztosan hazajön a dolmányos varjú. Lehet, hogy csak két év múlva, de akkor már a párját is hozza. És tavasszal a Ciginek lesz három tojása, s kikel három fióka.

- Jó, majd akkor újra el fogok jönni hozzátok, és megnézem a kis fiókákat, hiszen eddig még sohasem láttam...

Nézem Gergő szemét: ő csak a dolmányos varjúra gondol, meg az új madarára, a héjára, amit a szülei már megígértek neki.

Házi Irén

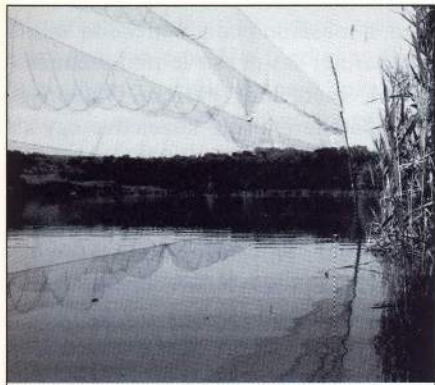
(A holló, az egerészölyv és a héja védett madár, csak a természetvédelmi hatóság engedélyével tartható! a szerk. megj.)

HÉT ÉV SUMONYBAN!

1998-ban egy sajnálatos és buta baleset miatt első ízben nem vehettem részt a Sumonyi Ornitológiai Tábor (Baranya megye) munkájában, az egyesületbe való belépésem óta. Így hát a bennem keletkező nagy úr betöltésére eldöntöttem, hogy valóra váltom egy régi tervemet, és leírom az eddigi hét év sumonyi emlékeinek egy részét. Hogy miért csak egy részét? Csak azért, mert annak a rengeteg élménynek, tanulságnak és barátságoknak a leírásához az egész nyár nem lenne elegendő.

Úgy kezdődött az egész, hogy 1991. tavaszán beléptem az MME 10. számú Baranya megyei Csoportjába, hála Nagy Gábor barátomnak, aki először mesélt nekem a sumonyi gyűrűzőtáborról. Így hát egy szép áprilisi napon megjelentem a csoport havonkénti rendszerességgel megtartandó klubnapján, hogy bemutakozzam azoknak, akik ezután nagy szeretettel, odafigyeléssel egyengették utamat, és segítették, hogy minél többet elsajátítsak a természet szeretetéből, és megszerezsem a megbízható madártani munkához szükséges szakmai alapokat.

Ezen a napon jelentkeztem az első sumonyi munkára, amely történetesen a végleges tábori WC felállítása volt, és próbáltam elérni, hogy 12 évesen részt vehessek az 1991-es sumonyi táborban annak ellenére, hogy az alsó korhatár 13

Hálóállás

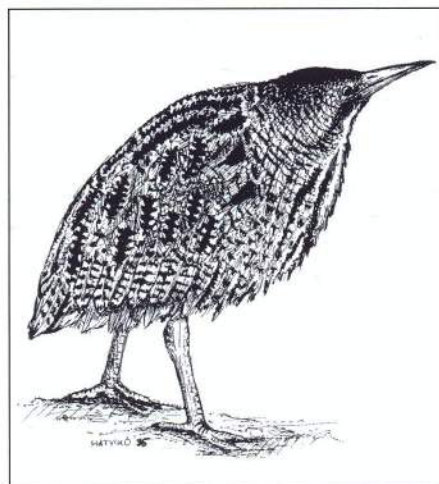
év volt. A válasz az volt, hogy majd meglátjuk. Így hát nagy meglepetés volt, hogy a már említett "budi" építési munkálatok reggelén, a találkozáson Bank László a kezembe nyomta a XI. Sumonyi Ornitológiai Tábor jelentkezési lapjának egy példányát. (Köszönöm, Laci bácsi!) Ezt a tettet később többen hibául rótták fel neki, pl. a velem együtt táborozók 99+1%-a. Ez a szám mára már jelentősen csökkent (1+99%).

Ez az első tábor számomra alapvető fontosságának bizonyult, többek között megtanultam úszni, mert "szófukarságnak" köszönhetően, néha naponta többször is részesültem abban az élményben, amiben minden "első ember" sumonyi táborozó részesül, avatás gyanánt minimum 1 alkalommal, konkrétan, hogy bedobtak a tábor mellett folyó patakba. Emellett voltak még ügyetlenségből adódó vízbeesések, a hálókat övező, madárkiszedést segítő pallókról a tóba.

Felejthetetlen élményt nyújtott a sokféle madár, amelyekkel még csak akkor ismerkedtem, az esti fecskéhúzások, a madárgyűrűzés alapjai, a sok új barát és végül, de nem utolsósorban az, hogy megtanultam a hálóból madarat kiszedni. Az első madár, amit felügyelet mellett, egyedül próbáltam meg kiszedni, egy, az újoncoknak kijáró töviszuró gébics volt. Becsületesen legyen mondva, kiszedtem, bár a végére a körömágyam jó lett volna tűpárnának is. Bánatomra ez az egy hét nagyon hamar eltelt, de arra elég volt, hogy ezután - ez idáig - egyetlen évben se hiányozzak a táborból. 1992-ben már télen megkezdődött - nádvagással - a sumonyi évad. Az már természetes volt, hogy a táborépítésről se hiányozhattam. És bár a tábor szervező nem tudta, még az első héten is lentragadtam a táborban illegálisan. És természetesen lent voltam az én csoportommal is. Ekkor kezdett kialakulni egy társaság, akik minden évben ugyanabba a csoportba próbáltak jelentkezni,

ugyanahhoz a gyűrűzőhöz. Ebben az évben már csak néhányszor látogattam meg a patakot, és a tóba is kevesebbszer estem bele. Az esti tábor tüzek melletti beszélgetések, anekdotázások, az éjszakai baglyászás és hattyúfogási akció, egyre jobban összerázta a társaságot.

Aztán 1993-ban a táborba is elért a rendszerváltás. Míg 1991-1992-ben a faházban a földön egymás mellett sorakoztak a matracok és rajtuk a hálózsákok, addig 1993-ban a táborépítéskor megjelentek az ún. "zenélő" katonai vaságyak. Azért neveztük el őket zenélő ágyaknak, mert ha az ember levegőt vett rajtuk, akkor már nyikorogtak is. Ez a vaságy időszak 1996-ig tartott, amikor is, miután az Egyesület nevében már régebben megjelent a természetvédelem szó, itt is kicserélődtek a vaságyak, fa-

Bölgömbika

Grafika: Matyikó Tibor

ágyakra, amelyek már nem "zenéltek". Ekkor szinte már természetesnek tűnt, hogy az első héten ismét ott ragadtam a táborban, és bár ekkor lebuktam, egy ejnye-bejnyével megúsztam. Ebben az évben egy mentőhálóval megfogtam az első pajzsoscankót, amit a táborban gyűrűztek. A szokásokhoz híven minden új faj és külföldi gyűrűs madár a gyűrűzőnek 1-1 üveg pezsgőjébe került, és mivel ezen a héten még volt 2 külföldi gyűrűs madár, a gyűrűző teljesen "legatyásodott".

1994-ben aztán megkaptam az első fontosabb feladatomat. Ugyanis a négy munkacsoport egyikének a vezetője lettem, így rám hárult a felelősség, hogy megtanítsam a csoportomban lévő újoncokat a madárszedésre és hogy a ránk bízott munka (mosogatás, zuhanyzó feltöltés, ebédfőzés, tábor tüz stb.) mindig rendben menjen. Rám hárult a feladat a faunisztikai megfigyeléseknél is, hogy a megfigyelt fajokat pontosan azonosítsam és elmagyarázzam a velem lévő-
nek, hogy melyik fajt miről lehet felismerni. Ebben az évben kezdődött, hogy minden csoportnak ki volt adva, hogy hány db. költőládát kell megcsinálnia az odaszállított anyagból. Azóta minden évben egy-egy tábor alatt 20-30 költőláda készül, ami a megye templomtornyába kerül.

1995-ben első ízben nem tudtam részt venni a táborépítésben (azért felépült a tábor).

Ebben az évben lettem 16 éves és így eljött az idő, hogy megpróbálkozzam azzal, ami miatt az egyesületbe beléptem, és jelentkeztem az énekesmadár gyűrűző vizsgára. Így hát a táborozás alatt a legtöbb időt a gyűrűző mellett töltöttem és próbáltam minél többet ellesni, megjegyezni a munkájából.

Wagner Laci volt a gyűrűző, akivel már évek óta együtt járunk Sumonyba, és faunisztikázni is. Ő tanított. Nagyon sokat segített és hatalmas szerepe volt abban, hogy 1995 szeptemberében elsőre sikerült a gyűrűző vizsgám. (Köszö Laci!) A sikeres vizsga után a helyi csoport (Bank László) leselejtezett hálót adott, több más gyűrűző mellett nekem is, hogy meg tudjam szerezni a kellő gyakorlatot. Erre jó lehetőségem volt Balikó Árpi bácsi etetőjénél, ahol az elmúlt három télen több száz madarat volt alkalmam meggyűrűzni, s így minél több tapasztalatot szerezni.

1996-ra a pallórendszerek lábai nagymértékben elrohadtak és így egy teljes körű cserét kellett végrehajtanunk, ami elég kemény munkának bizonyult. Ezek után nyáron már senkinek se kellett félnie attól, hogy kidől alatta a palló és belecsoobban a tóba. Ezen a nyáron szereztem meg életem eddigi legnagyobb él-

A hálóból kiszedés odafigyelést igényel

Fotók: Péchy Tamás

ményét, amikor is az egyik hálólhely végében álló magas akácfán lévő lesről néztem végig azt, hogy több ezer fecske behúzza a nádasba és ebből 400 abba az egy hálósorba. Fantasztikus látvány volt, kívánom minden madarásznak, hogy legalább egyszer az életben része legyen egy ilyen élményben. Hajnali négyig gyűrűztük az aznap este hálóba kerülő összesen 512 fecskét, de ez a látvány megérte. Ebben az évben az utolsó héten 5000 fecskét gyűrűzték és az egyszerre fogott legtöbb madár több, mint 800 pld. volt.

1997-ben egy fertőzés miatt majdnem ki kellett hagynom a táborot, de szerencsére rendbejöttem és el tudtam menni. Nagyon kevés madarat fogtunk!

Kiss János

GÓLYA A SZÜLÉSZETEN

Új munkahelyemen, a Haynal Imre Egészségtudományi Egyetemen tavaly novemberben kezdtem dolgozni. A sok épületből álló egyetem nagy területen helyezkedik el. Bár kívülről nem tűnik fel, de a poros, piszkos, bűzös tizenharmadik kerület egy üde, zöld foltját fogja körül. Az épületek szürke egyhangúságát sok növény teszi kellemesebbé. Felüldülés végigsétálni azon a gondozott parkon, ami majdnem a főbejáratától addig az épületig tart, ahol dolgozom.

Szürke, hideg, novemberi napokon mentem keresztül ezen a parkon, miközben elképzelttem, ahogy tavasszal a fák, bokrok majd kizöldülnek.

Egy nap hazafelé az egyik épület magas kéményének tetején furcsa alakra lettem figyelmes. Közelebb mentem. Bár felismerni véltem egy nagyobb madár alakját, mégis elhessegettem magamtól a gondolatot, hogy valami hosszú lábú vízimadár lehet. Aztán egyre közelebből láttam, amint mozdulatlanul álldogál a kémény szélén. Mint egy szobor. De miért raknának egy kémény tetejére egy madár formájú szobrot? A látvány és a józan ész tovább viaskodott bennem addig, amíg olyan közel jutottam, hogy az alkonyatban is kivehető volt a madár fekete-fehér tollazata. A szemem káprázik? Gólya itt, novemberben a város közepén? Semmi kétség. Megálltam és néztem. De jó lenne, ha valaki erre jönne, és megoszthatnám vele felfedezésemet!

E emberek közeledtek. Beszélgetésükben láthatólag semmi sem lett volna képes kizökkenteni őket. Még egy gólya

sem. De kit érdekel egy gólya? Érdekel valakit is rajtam kívül, hogy mit keres itt egy madár, akinek már Afrikában kéne lennie ilyenkor, hiszen nyakunkon a tél? Igaz, az időjárás még nem túl zord, de a pockok, békák már elbújtak. Hol talál táplálékot? Hol éjszakázik?

Miközben e kérdések tolongtak agyamban, nyakam elfáradt a felfelé nézéstől, és egy pillanatra lefelé néztem. Aztán újra felpillantottam, de már hiába. Már csak a kémény csupasz, nyers tégláit láthattam, a gólyának hült helye. Na, most már senki nem hiszi el nekem, hogy nem álmodtam. De tényleg nem álmodtam?

Mit volt mit tenni, tovább ballagtam hazafelé, elmerülve gondolataimban.

Másnap lelkenedezve meséltem kollégáimnak mit láttam. Nem kételkedtek szavahihetőségemben, de nem mutattak túl nagy érdeklődést a dolog iránt. Elmesélték, hogy az az épület a nagy kéménnyel, a szülészet. Mégis a gólya hozza a gyereket? – Merült fel bennem. Na de akkor egész gólya-leszállópályának kellene ott lennie. Naponta öt-hat gyerek is születik. Utána kell járni a dolgoknak!

Hazafelé első dolgom volt a kémény felé nézni, és nagy örömömre ott volt a madár. Szemmel láthatóan jól érezte magát, nyilván a kéményből áramló meleg miatt, no meg azért is, mert jó mesze volt tőlünk, emberektől. Hát mégsem képzelődöm. Igaz. De mégis, hogy maradt itt ez a madár télre, hiszen egészségesnek néz ki. Kikapcsolta ösztöneit?

Másnap már reggel is láttam, sőt az ablakból figyelve napközben is többször. Már kollégáim is rácsodálóztak, mikor együtt mentünk hazafelé. Ezután szinte egész télen láttam, majdnem mindig ugyanott. Egyszer a mi épületünk egy alacsonyabban lévő tetejére is rászállt, a töménytelen mennyiségű dankasirály mellé. Olyan közel, hogy szinte megfoghattam volna. Néha felszállt, és azon a hihetetlenül kecses, puha módon siklott, ahogy csak a gólyák tudják szelni a levegőt. Hogy merre szállt, azt nem láthattam sokáig. A rejtély azonban még nem oldódott meg, csak később, egy téli napon, amikor a Madártani Egyesület gyűlése volt az állatkertben.

Először voltam ott. Munkahelyem ablakából is látszik az a mesterséges betonszikla, ami oly jellemző az állatkertre. Élveztem az ingyenes belépést, és bár már záróra után volt, de a szabadban lévő állatokat még tanulmányozhattam. Rengeteg pelikán üldögélt az egyik he-

lyen, a másikon pedig emlékeim szerint egy parlagi sas nézett le rám szemrehányóan, mert megzavartam vacsoráját. Az előadóterem felé közeledve egy kis tó mellett mentem el. Szín pompás bütykös ásóludakat, és más lúd- és récefajokat láttam ott. Volt ott még szürke gém és egy fehér gólya is. Ő lenne az én madaram? Nem lehet más, hiszen ezek a madarak szabadon járhatnak-kelhetnek, nincs kerítés a fejük fölött. A tóba nyilván rendszeresen táplálékot juttatnak az állatgondozók. Ráadásul jóllakottan nyilván kellemes pihenéssel tölthette idejét a meleg kéményünk közelében. Ez hát a magyarázata annak, hogy gólyámnak nem volt kedve a több ezer kilométeres afrikai vándorláshoz. Megértem. Közben a szürke gémekek a levegőbe emelkedtek, és méltóságteljes szárnycsapásokkal, behúzott nyakkal eltűntek valamerre a város fölött. Kisvártatva gólyám is követte őket.

Az a tél szerencsére enyhe volt. Havat sem látott a város. Szinte minden nap láttam, amint gólyám a kéményen pihent. Tavasz beköszöntével hetekig nem láttam, aztán egyszer még utoljára megpillanthattam őt. Attól a naptól kezdve többé nem mutatkozott. Mi lett vele, nem tudom, csak a képzeletem segít megválaszolni a kérdést. Talán talált magának egy igazi fészekrakáshoz való kéményt valamelyik faluban. Remélem, sok fiókája született, és talán ezen a télen már valóban útra kelt, talán megérezte, hogy hosszú, kemény télnek nézünk elébe. Kollégáim mesélték, hogy máskor is volt már a kórházban sebesült gólya, akit a kertész gondozott a télen, és a kismamák vele és csecsemőikkel fényképezkedtek. Ki merné még ezután azt állítani, hogy a gólyáknak nincs közüik a gyermekek születéséhez?

Harka László

GÓLYÁIM

Nagyon megörültem, mikor az 1999. február 25-i Új Dunántúli Naplóban olvastam, hogy 1999 a fehér gólya éve. Remélem, e rövid levelemmel segítséget tudok nyújtani a felmérésekhez.

Amióta az eszemet tudom, minden nyáron figyelem a gólyákat, a második emeleti erkélyről. A fészek Mohácson, az Arany János utcában található, egy használaton kívüli magas kéményen. Ez a fészek a városközpontban van.

Az első gólya (nem tudom, hogy a hím vagy a tojó), március végén, április elején érkezik meg egyedül.

Megérkezése után 1-2 napig csak áll vagy gyakran csak ül a fészében (kipihen a hosszú repülést), majd hozzákezd a fészek rendberakásához: ágakat hoz, hosszú csőrrel igazgatja otthonát. Pár nap múlva érkezik meg párja, nagy kelepeléssel üdvözlük egymást.

Többször megfigyeltem már, hogy más gólyák el akarják foglalni a fészket. Ekkor nagy kelepelés van és magasan fenn a levegőben köröznek, "kergetik" egymást. Úgy vettem észre, hogy mindig az győz, aki legelőször elfoglalta a fészket.

Tojásaikon felváltva ülnek. Váltáskor kelepeléssel köszöntik egymást.

Azt sajnos nem tudom, hogy a fiókák, mikor kelnek ki, mert csak akkor látom őket, mikor már nagyobbak.

Az elmúlt öt évre emlékszem, hogy hány fióka született. 1994: 2 fióka, 1995: 2 fióka, 1996: 3 fióka, 1997: Egy szörnyű jégeső (diónyi) végzett sajnos a 3 fiókéval. A szülők egész nyáron egyedül voltak. 1998: 3 fióka, bár az egyik még elrepülésükkor is nagyon kicsi volt. Testvérei gyakran bántották.

A két szülő felváltva táplálja a kicsiket, sokáig nem hagyják fiókáikat egyedül.

A fiókák nagysága nagyon változó. Mindig megfigyelhető, hogy van egy erős nagy és egy picike, de általában augusztus végére a nagyságbeli különbségek kiegyenlítődnek.

Repülni tanulásuk is nagyon érdekes. Először csak a szárnyukat próbálgatják, közben testvéreiket majd lelökik a fészkekből. Később már egy kicsit felemelkednek és több heti gyakorlás után sikerül elrepülni, bár a leszállás eleinte egy kicsit nehézkes. Tavaly megfigyeltem, hogy még mielőtt rendszeren repülni tudott volna az egyik gólya, a tetőn felfedező sétára indult (csipkedte a cserepet).

Táplálkozni, gondolom, a Dunára (Béda) járnak, vagy a szántóföldekre, de korán reggel (6 óra körül) látom őket a közeli parkban. Tudni kell ehhez, hogy a parkban van egy szökőkút, melynek a medencéje tele van mindig békával, vízipókkal stb.

Mikor már minden fióka tud repülni, egyre ritkábban vannak a fészekben.

Amikor már majdnem akkorák, mint a szüleik, az "idősek" átadják a fészket a "fiataloknak" és a közeli kéményeken tartózkodnak éjszaka.

Az évek folyamán már megszokták a város zajait, forgatagát, néha egész közel merészkednek.

Szeptember elején ürül ki a fészek,

ilyenkor az egész család szomorú, hogy "még el sem köszöntek".

Remélem, már útban vannak hozzánk gólyáink, és az idei nyáron is figyelhetem őket.

Buzagits Orsolya

HOZZÁSZÓLÁS "A KAKUKKFIÓKA MINT HANGUTÁNZÓ" CÍMŰ ÍRÁSHOZ

A Madártávlat 1999. január-februári számában Dorogman László kakukkal kapcsolatos írásához szeretném gondolataimat hozzáfűzni. Ezen írás azért is érdekes számomra, mivel a kakukkfióka hangutánzásáról szól, továbbá angol kutatók kísérleteiről is beszámol. Ebben fiókacseréről ír, azaz a fészkekből kivett és más madarak fiókáival helyettesített kakukkfiókát a mostohaszülők tovább etették. Nos, az ilyen kísérletet nálunk is elvégezték. Itt a fészkekből kivett kakukkfiókát 6 csilp-csalp füzike fiókával helyettesítették, ahol a gazdamadár (vörösbegy) tovább hordta az eleséget a füzike fiókáknak, majd miután a kakukkfiókát visszarakták, a vörösbegy mintha mi sem történt volna, tovább folytatta az etetést.

Azt, hogy a kakukk nemzedékeken át egyazon gazdamadárra szakosodik, illetve hogy a fészekbe csempészett tojásai annyira hasonlítanak a fészekben lévőkre, hogy csak ritkán fog gyanút, már megkérdőjelezem.

Először talán arról, hogy 1965 óta foglalkozom a kakukkal, illetve annak gazdamadaraival, melyről rendszeresen naplót vezetek. az 1965 és 1998-as évek közötti időszakban összesen 725 fészekben találtam kakukktojást vagy éppen fiókat. Ezek túlnyomó többséggel vörösbegyek fészkeiben voltak. Több fészekben volt 2-3 kakukktojó általi úgynevezett "összetojás". 3 ízben 4 kakukktojó rakta tojásait ugyanabba a fészekbe, 4 esetben fészek híján avarra rakott ép kakukktojást találtam.

A kakukk rendkívül változatos színezetű tojásokat rak, egy tojó mindig ugyanazon színezetű tojik. Ez idáig 40 színvariációval találkoztam, így volt alkalmam összehasonlításokat végezni a kakukk, illetve a gazdamadarak tojásait illetően. Tapasztalataim szerint nem ritka az, amikor a kakukktojás egyáltalán nem hasonlít a fészekben lévő gazdamadár tojásaira. Így például a vörösbegyek világos vörhenyes tojásai mellett legalább 20 esetben találtam egyszínű zöldeskék kakukktojást! Ezt a tojástípust találtam még barátposzáta és sisegő fü-

zike fészekben is. A sisegő füzike fészek elhagyott volt a kék tojás miatt, de ez a faj akkor is elhagyja kakukkjárta otthonát, ha abba más típusú kakukktojás kerül. Ezzel ellentétben a kerti rozsdafarkú fészében, annak kék tojásai mellett piszkosfehér alapon szürkén vagy barnán pettyezett kakukktojások voltak.

Vannak madárfajok, melyek mindenféle színezetű kakukktojást elfogadnak akkor is, ha a saját tojásaik egészen más színezetűek. Ezen fajok a vörösbegy, kerti rozsdafarkú, erdei pityer és barázdabillegető.

Ezzel szemben több olyan faj van, amely csak akkor fogadja el a kakukktojást, ha az tényleg megszólalásig hasonlít a saját tojásaira. A tövisszűrő gébics és karvalyposzáta minden esetben kilöki fészkekből a más színezetű kakukktojást.

A tokos, vagy már tollasodó kakukkfiókák a hegyvidéki madarak fészkeiben teljesen némák, illetve egyáltalán nem adnak hangot, nem csivitelnek még etetés közben sem! Hiszen ha zajosan viselkednének, úgy felhívnák a ragadozók figyelmét a fészek hollétére, ezáltal könnyű prédá lenne a rendszerint talajon lévő fészekben lapuló kakukkfióka. Bizonyos, ha csivitelnének, úgy én is több fészket találtam volna!

A kakukkfióka csipogása csak akkor kezdődik el, amikor az már kirepül, illetve elhagyta a fészket. Ekkor a csipogásnak két oka is lehet. Az egyik az, hogy kevés a számára hordott élelem és így éhes, a másik pedig, hogy a lombkorona között a fióka helyet változtat és a hangja nyomán az élelmet hozó mostohaszülő könnyebben rátalál. Érdekes módon, az ökörszem vagy füzike fészkekben nevelkedett kakukkfiókák rendkívül soványak, illetve fejlődésben visszamaradottak. Ennek legfőbb oka a számukra hordott táplálék elégtelensége. Valójában ezek a fiókák csak egy tolcsomónak tűnnek, ha megfogja őket az ember. Ezzel szemben pl. egy tövisszűrő gébicszel neveltetett kakukkfiókát annyira túltáplálták a mostohái, hogy az csak rövid távokon és nagyon is nehézkesen tudott repülni.

Érdekes módon annál a fiókánál sem hallottam kakukksírást, amelyet az ökörszem tojó egyedül nevelt fel!

Azt, hogy a nádasokban nádírigó, vagy nádi poszáta fészkeiben nevelkedő kakukkfiókák "zajosan" viselkednek, nem vitatom, legalábbis addig, amíg ennek az ellenkezőjéről meg nem győződtem.

Varga Ferenc

MEGALAKULT AZ MME LEPKE- ÉS SZITAKÖTŐVÉDELMI SZAKOSZTÁLYA

Egyesületünk 1994-ben jóváhagyott Természetvédelmi stratégiája szerint a gerinctelen állatok közül az MME a nappali lepkék és a szitakötők védelmét kezeli kiemelten. Annak idején azért esett erre a két állatcsoportra a választás, mert ezeken keresztül a szárazföldi és a vízi élőhelyek védelmét hatékonyabban lehet megvalósítani. A madarak egy-egy élőhelyet sosem tudnak olyan finoman minősíteni, mint a kisebb testű, gyakran bonyolult életmenetű lepkék és szitakötők. Egyszerűbben fogalmazva, ezen fajok között több olyan is van, amely állomány változásával már akkor is képes fontos információkat szolgáltatni, amikor a vele együtt élő madarak még nem jeleznek. Fontosak a lepkék és a szitakötők azért is, mert Európa-szerte egyre inkább veszélyeztetettek és ezért egyre inkább a védelem középpontjába kerülnek. Magyarországon még bőven van mit védeni, hiszen mindkét csoport igen fajgazdag. Fontos élőhelyeik megőrzése azonban számos más faj számára is jelentős.

Annak érdekében, hogy tagságunk figyelmét felkeltsük e csoportok iránt, 1996-ban az MME könyvtára sorozatban kiadtuk a Kárpát-medence nappali lepkéi sorozat első kötetét. A következő, terveink szerint még 1999 első fél évében megjelenik. Rendszeresen közlünk lepkés cikkeket a Madártávlatban. Az ugyanitt közölt lepketerképezési felhívásra több mint húsz tagtársunk jelentkezett és küldött nagyon értékes adatokat.

Szitakötő vonalon is megindult valami, de ebből még kevés jutott el tagtársainkhoz. Befejezéshez közeledik egy, a hazai szitakötőket bemutató könyv kézirat, amit reményeink szerint legkésőbb 2000 első negyedévében megjelentetünk.

Tagtársaink körében mindkét csoport természetvédelme iránt nagy az érdeklődés, ezért láttuk szükségesnek a szakosztály megalakítását, melyre 1999. február 28-án került sor. Az alakuló ülésen 35 tagtársunk vett részt, akik a formáságon túl meghallgathatták Prof. Varga Zoltán: "Magyarországi nappali lepkék természetvédelme" című előadását is.

Az alakuló ülés résztvevői úgy döntöttek, hogy a szakosztály tevékenységét elsősorban erre a két csoportra kon-

centrálják, de a későbbiekben nem zárkoznak el a tevékenység bővítésétől sem.

Az alakuló ülés az alábbi vezetőséget választotta: elnök: Prof. Varga Zoltán, a Kossuth Lajos Tud. Egyetem Evolúciós Biológiai Tanszék vezetője, alelnök: Dr. Ambrus András kandidatus zoológus, a Természetvédelmi Információs Rendszer munkatársa, lepke-és szitakötő specialista, titkár: Dr. Bálint Zsolt kandidatus zoológus, lepke-specialista, a Természetudományi Múzeum Lepkegyűjteményének munkatársa, titkár: Ilonczai Zoltán, a Bükk Nemzeti Park zoológiai felügyelője.

Kérjük azon tagtársainkat, akik szeretnének bekapcsolódni a szakosztály munkájába, jelentkezzenek Bálint Zsolt titkárnál az alábbi címen: 1088 Budapest Baross u. 13. levélcím: 1431 Bp. Pf. 137 vagy E-mailen, balint.zoo.zoo.nhmus.hu

A szakosztály és a megválasztott vezetőség munkájához sok sikert kívánunk.

LAPZÁRTÁTÓL LAPZÁRTÁIG

A tavalyi évben kiírt rajzpályázat legjobb alkotásaiból egy kiállítást rendeztünk Budapesten, a Marczibányi téri Művelődési Központban.

Márciusban látogatást tett egyesületünknel Rutger-Jan Schoen, az IUCN munkatársa, aki kommunikációs és környezeti nevelési kérdésekben a KÖM Természetvédelmi Hivatalánál is megbeszélést folytatott.

Horváth Zsolt személyében új gazdasági igazgatóhelyettese van egyesületünknek. Batta Györgyné a jövőben a pénz- és munkaügyi kérdésekkel foglalkozik.

Változás történt a természetvédelmi vonalon is egyesületünknel. Új alkalmazott Szilvácsku Zsolt, aki a természetvédelmi igazgatóhelyettesi teendőket látja el, valamint Pál Attila, a Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálat mezőgazda-

sági kérdésekkel foglalkozó munkatársa. Szabó Balázs lett az IBA programért felelős MME alkalmazott.

Nagy Szabolcs, aki eddig betöltötte a természetvédelmi igazgatóhelyettesi pozíciót, április közepétől a BirdLife International Európai Központjának természetvédelmi vezetője lett.

A Mindennapi Madaraink Monitoringja programot (MMM) Nagy Károly koordinálja. Címe: 4401 Nyíregyháza 1, Pf.: 286. Telefon: 30/906-6285

Vörös lista címmel elkészült a hazai fészkelő madarak védelmi helyzetét bemutató kiadvány, amelyet a döntéshozókhoz is eljuttattunk.

Egyesületünk környezeti nevelési kérdésekben tárgyalást kezdeményezett az Oktatási Minisztériummal, ahol elképzeléseink kedvező fogadtatásra találtak. A tárgyalások folytatódni fognak és reményeink szerint előnyös együttműködéshez vezetnek.

A 25 éves évforduló kapcsán két film forgatása kezdődött egyesületünk munkájáról. Az egyik a fontos vizes élőhelyeket mutatja be, a másik, melyet az MTV NATURA szerkesztősége forgat, az egyesület tevékenységét fogja megismertetni a nagyközönséggel.

Az alábbi MME Csoportok tartották közgyűlésüket:

Nógrád megyei Csoport, Tolna megyei Csoport.

Márciusban volt a Pilisi Csoport emlékülése.

A MOL Rt. 1999-ben 2 millió forinttal támogatja a tűzok és a fehér golya védelmét.

A Pántológép Kft. 550 000 forint támogatást ajánlott fel a rákosi vipera és a tűzok védelmére, a Madarász sulit támogatására.

Örömmel üdvözöltük annak a magán-személynek a jelentős felajánlását, aki két éven keresztül egy nagyobb összeget kíván a tűzok védelmére és a szemléletformálás erősítésére fordítani.

Március 12-én az MME és a KÖM Természetvédelmi Hivatal munkatársai megbeszélést folytattak a szorosabb együttműködés lehetőségeiről.

Fidlóczky József képviselte egyesületünket a BirdLife International által Tajvanon szervezett nemzetközi IBA munkaértekezleten. Az értekezlet a tavaly Jordániában rendezett hasonló rendezvény folytatása volt, amelyen akkor Nagy Szabolcs vett részt.

Március 19-20-án egy továbbképzést szerveztünk az egyesületnél polgári természetvédelmi őrszolgálatra jelentkező tagok részére.

Varga Csaba, Frank Tamás, Pál Attila és Szabó Balázs, az MME Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálat munkatársai, tanulmányúton voltak Angliában, ahol az RSPB hasonló jellegű tanácsadó munkáját tanulmányozták.

Március 30-án Paul Easton, az RSPB munkatársa megbeszélést folytatott néhány egyesületi munkatárssal támogatásszerzés témakörben.

Március 31-én és április 1-én az RSPB segítségével egy tréninget szervezett az egyesület a munkatársak részére.

A tréning témája az időbeosztás, a rendelkezésre álló idő tervszerű felhasználása volt.

Az MMM programban március 29-ig 383 fő összesen 580 négyzetben vállalt felmérést.

Március 29-én 4744 tagdíjfizető tagot tartottunk nyilván.

Rendszeresen hírt adtunk a golyák vonulásáról az MTI-nek. Az MME tevékenysége így megjelent a legtöbb napilapban, a televíziók és a rádiók műsorában is.

TAGOK ÁLTAL KEDVEZMÉNYESEN LÁTOGATHATÓ TERÜLETEK:

Bagoly-Tanya (Salgótarján)

Az MME tagok és csoportok részére ingyenes túravezetés a Medves hegységben. Különböző technikai eszközök használatának biztosítása, kiállítás.

A látogatás javasolt időpontja: március és október között.

Bejelentkezés a Nógrád természetvédelmi információs irodájánál, a 32/422-492 telefonszámon.

Vidra park - Somogyfajsz

MME tagoknak 30% kedvezmény a belépő árából (családi kedvezményes jegy is váltható).

Csoportos látogatás esetén támogató szervezeteknek 40 főig 30%/fő kedvezmény. Telefon: 85/337-146.

Tatai Öreg-tó – Megfigyelő torony

A terület előzetes egyeztetéssel látogatható, a Komárom-Esztergom megyei Csoport ingyenes vezetést tud biztosítani. Javasolt időpont a látogatásra: november 1-től február végéig. Érdeklődni lehet: Csonka Péter 34/355-743, Musicz László 34/383-393

Biharugra

A területet előzetes bejelentés után látogatható. Ingyenes információ, MME csoportok esetén ingyenes vezetés biztosított.

Szállás: 250 Ft/fő/nap

Jelentkezés: Vasas Andrásnál a 60/477-921 telefonszámon.

TŰZOKVÉDELMI KÖZPONT

Előzetes telefonon történt egyeztetés után az MME tagjai megismerkedhetnek a Tűzokvédelmi Központunk munkájával és tűzokvédelmi programunkkal. A központ szervezi a veszélyeztetett tűzokfészekek őrzését is.

Cím: 3373 Besenyőtelek, Hotel Fauna, Tel./Fax: (36) 441 020.

(Az egyesület által kínált lehetőségek folyamatosan bővülnek. Tagjainkat természetesen minden változásról értesíteni fogjuk.)

KIVÁNCSI RÁ, HÁNY GÓLYA KÖLT MAGYARORSZÁGON?

Ha igen, segítsen megszámlálásukban!

Magyarországon már kilenc alkalommal került sor a fehér golyák állományfelmérésére. Először 1941-ben, utána 1958, 1963, 1968, 1974, 1979, 1984, 1989, és 1994 következett. Nem csak a kíváncsiság vezette a munkát. A cenzura azért van szükség, hogy megismerjük az állomány nagyságának változásait és a csökkenést okozó tényezőket. Ez a sikeres védelmi munka alapja. Az idei év ismét a golyaszámlálás éve, s a munkában Ön is / Te is segíthetsz!

Mit kell tenni?

Ha golyafészket találunk, a Madártávlatban található golyafelmérő lapot ki kell tölteni és visszaküldeni az MME címére. Ha több fészket is ismerünk, a felmérőlap fénymásolható.

A segítséget a golyák nevében is köszönjük.

Ha kérdése van, szívesen áll rendelkezésére Lovászi Péter golyavédelmi programvezető az MME címén és telefonján.

MME TÁBOROK 1999-BEN

Tűzokfészek-őrző Tábor

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület Tűzokvédelmi Központja tábor szervez veszélyeztetett tűzokfészekek őrzésére.

A jelentkezők 2-4 fős csoportokban sátoroznak a fészek közelében.

Feladat: a fészek megőrzése főleg emberi zavarás ellen, ill. további potenciálisan veszélyeztetett fészek felderítése. Hely és időpontok: A táborozásra a borsodi és hevesi pusztákon, valamint a Bihar-síkon kerül sor heti turnusváltásokban.

A pontos helyszínek a fészek megtalálásakor derülnek ki.

Heves és BAZ megyében	Bihari-síkon
05.20-27.	05.21-28.
05.27-06.03.	05.28-06.04.
06.03-10.	06.04-11.
06.10-17.	06.11-18.
06.17-24.	06.18-25.

Költségek: A résztvevők önellátóak. Bevásárlási lehetőséget 2-3 naponta biztosítunk. Szükséges felszerelés: távcső, hálósák, sátor (ezt szükség esetén biztosítunk), és minden, ami egy hetes sátrazáshoz kell.

Egyéb program: A táborozók bekapcsolódhatnak néhány madárfaj (szalakóta, kék vércse stb.) állományának felmérésébe a környéken. További felvilágosítás: Demeter László, tel.: (60)480-072 drótlel: deme@mmetuz2.zpk.hu

FENÉKPUSZTA - MADÁRGYŰRÜZŐ

ÁLLOMÁS

Idén az állomás 1999. ápr. 1. - dec. 1. között működik. Gyűrűzők, madárszedők, evezésben, területbejárásban segítők jelentkezését várjuk! Turnusokat nem szervezünk, akár 1-2 napra is szívesen fogadunk jelentkezőket. Résztvételi díjat nem kell fizetni. Elhelyezés: Fenékpusztán a Balaton partján a résztvevők által hozott sátrakban, szeptembertől lakókocsinkban. Részletesebb információk Palkó Sándortól levélben a 8900 Zalaegerszeg, Galamb u. 8. címen, telefonon munkaidőben a 92/330-052, munkaidőn túl a 92/327-142-es számon.

TERMÉSZETVÉDELMI ÉS ORNITOLÓGIAI TÁBOR, PACSMAG (TAMÁSI-ADORJÁN-PUSZTA) ERDEI ISKOLA

Július 1-29-ig folyamatosan, az időpont megkötése nélkül.

Érdeklődni: Molnár Zoltán, 7090 Tamási, József A. ltp. 13., tel: 74/470-817.

Ezután az alábbi turnusokban:

Július 31- aug. 4., aug. 5-9., aug 10-14., aug. 15-19. Érkezés az első nap 11 óráig, távozás a záró napon 18 óráig.

Érdeklődni: Nagy Sándor, 7200 Dombóvár, Dombó P. u. 42/a. Telefon: 74/466-746, 74/466-934 (munkahely), 74/460-801 (18 órától).

Iskolai szakkörök (természetjáró, természetvédő, madarász suli) jelentkezését is várjuk. Résztvételi díj: augusztusban turnusonként 5500 Ft/fő (5 nap), vagy napi 1100 Ft/fő.

A költség tartalmazza a szakmai prog-

ramot (kivétel útiköltség, belépők), étkeztetést és szállást.

Elhelyezés: az "Erdei iskola" kőépületében, illetve saját sátorban. Az épületben is szükséges felszerelés 1 db lepedő és hálósák.

Program: madármegfigyelés, gyűrűzés, köpethatározás, botanika, kirándulás a rétszilasi halastavakhoz, (választható) előadások, terepi határozás, odútelep gondozása.

XIX. ORNITOLÓGIAI ÉS TERMÉSZETVÉDELMI TÁBOR, SUMONY, 1999.

Július 10-től szept. 19-ig egyhetes turnusokban. Résztvételi díj: MME tagoknak 4200 Ft, egyesületen kívülieknek: 5000 Ft. Elhelyezés faházban és sátorban. Jelentkezési határidő: május. 30.

Jelentkezés és részletes tájékoztatás: MME Baranya Megyei Helyi Csoport 7621 Pécs, Felsőmalom u. 22., tel: 72/312-227

TERMÉSZETVÉDELMI ÉS MADÁRTANI TÁBOR, DOMBÓVÁR-TÜSKE - HORGÁSZTAVAK

1999. június 23-27., június 28 - júl. 2-ig. Résztvételi díj: 6000 Ft/fő teljes ellátással és buszköltséggel. Elhelyezés: faház, sátor. Ellátás: napi négyszeri étkezés (kétszer meleg étel).

Program: madárgyűrűzés, faunisztika, zoológia, botanika, mikroszkópos vizsgálatok, köpethatározás, két buszkirándulás (Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet, Abaliget-Orfű).

Érdeklődni: Nagy Sándor, 7200 Dombóvár, Dombó P. u. 42/a. Telefon: 74/466-746, 74/466-934 (munkahely), 74/460-801 (18 órától).

XVI. CSONGRÁD MEGYEI TOT, NOMÁD TÁBOR, MADÁRBARÁTOK TALÁLKOZÓJA

1999. jún. 27 - júl. 11.

Ötnapos turnusok, a Gátéri Fehér-tó mellett.

Résztvételi díj: MME tagoknak 1000 Ft/nap, másoknak 1100 Ft/nap Szállás, napi kétszeri étkezés, csoportvezetés, + 1 ajándék. Jelentkezés, további részletek: MME 15. sz. Csongrád megyei HCS, 6701 Szeged, Pf. 708.

Lovászi Péter: tel: 30/9851-570, drótlel: shrike@freemail.c3.hu

MADÁRGYŰRÜZŐ ÉS ORNITOLÓGIAI TÁBOR, DOMBÓVÁR-TÜSKE: MADÁRVÁRTA

1999. aug. 16-22.

Résztvételi díj: napi 850 Ft/fő teljes ellá-

tással és buszköltséggel. Elhelyezés: faház, sátor. Ellátás: napi négyszeri étkezés (kétszer meleg étel).

Program: bodzás gyűrűzés, faunisztika. Érdeklődni: Nagy Sándor, 7200 Dombóvár, Dombó P. u. 42/a. Telefon: 74/466-746, 74/466-934 (munkahely), 74/460-801 (18 órától).

ÓCSAI MADÁRGYŰRÜZŐ TÁBOR (ACTIO HUNGARICA)

Július elejétől szeptember végéig.

Aki gyűrűzővizsgát szeretne tenni, azok számára ajánlott min. 5 nap részvétel valamelyik Actio Hungarica táborban. Jelentkezés, bővebb információ: Csörgő Tibor e-mail: csorgo@ludens.elte.hu tel.: (28)45-44-43, (1)266-9833/2085

TÖMÖRDI TÁBOR

Az MME Vas megyei szervezete a tömördi Madárvártán 1999. augusztus 23-tól október 31-ig 10 hetes madárgyűrűző tábort rendez. Elhelyezés faházban vagy saját sátorban. Az étkezés önellátó. Érdeklődni és jelentkezni Bánhidi Péter táborvezetőnél lehet: 9700 Szombathely, Nagy László u. 36.

tel.:94/324-976, e-mail: peter.banhidi@ktm.x400gw.itb.hu

BIHARUGRA

Az MME Békés Megyei Csoportja madarásztábort hirdet Biharugrán augusztus 16-29 között két, egyhetes turnusban: 16-22-ig és 23-29-ig. Résztvételi díj 300 Ft/fő naponta Szükséges felszerelés: sátor, hálósák, stb. Érdeklődni lehet: Vasas András 5538 Biharugra Halas u. 1., tel.: 60/477-921

GYŰRÜZŐ ÉS VONULÁSKUTATÓ TÁBOR

Augusztus 2-15 között Rétszilas-Örs-pusztán. Érdeklődni lehet:

Szinai Péter (tel.: 303 1396), Bajor Zoltán (tel.: 221 0082)

FELHÍVÁS A WWF KISVÍZVÉDELMI PROGRAMJÁBAN VALÓ RÉSZVÉTELRE

A WWF Magyarországi Képviselete 1999-ben elindítja a "Magyarországi Kisvizek Védelme" című programját. Ennek célja, hogy nyilvántartásba vegyünk, természetvédelmi szempontok alapján felmérjük, és kezelési javaslatokat dolgozzunk ki a hazai kisméretű vizekhez, amelyek az egykori agyagkinyerő helyeket és természetes mélyedéseket töltik ki. A felmérés során elsősorban a nem védett területekre szeretnénk

koncentrálni, és csak másodsorban azokra, melyek védettséget élveznek. Terveink között szerepel - a program későbbi szakaszában -, hogy valamennyi természetes víztestre védnököt találjunk.

A munkához ezúton szeretnénk kérni a társadalmi szervezetek, egyesületek, hivatalos természetvédelmi szervek, magánszemélyek segítségét. A WWF Magyarországi Képviselőtén elérhető azok a adatlapok, amelyek gondos kitöltése szükséges egy átlátható nyilvántartás elkészítéséhez. Ha ismernek a környezetükben ilyen víztestet, kérjük írjanak címünkre és mi elküldjük ezeket az adatlapokat a kívánt mennyiségben. Amennyiben hosszabb távon részt kívánunk venni a programban, ezt külön jelezzék nekünk.

WWF Világ Természetvédelmi Alap
Budapest 1124

Németvölgyi út 78/b.

Tel: (1) 2145554 vagy (1) 2123041

Fax: (1) 2129353

e-mail: panda@c3.hu

Köszönettel,
Kovács Tibor
programvezető

AZ ERDŐS FONTOS

MADÁRÉLŐHELYEK FENNTARTÁSA

KONFERENCIA AJÁNLÁSAI

Előzmények: A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület a múlt évben befejezte a fontos madárélőhelyek felülvizsgálatát a BirdLife International (a madárvédők nemzetközi szervezete) egységes nemzetközi rendszere szerint. Ennek eredményét a "Fontos madárélőhelyek Magyarországon" című kiadványban közzétette.

- A PHARE program támogatásával és az Angol Királyi Madárvédő Egyesület (RSPB) segítségével novemberben felállította Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálatát, hogy a fontos madárélőhelyeken élőknek és ott gazdálkodóknak segítséget nyújtson a gazdálkodás és a természetvédelem érdekeinek összehangolásához.

- A Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálat 1999. április 15-16-án Gyöngyöstarjánban Konferenciát szervezett az erdős fontos madárélőhelyeken az erdőgazdálkodást tervező, irányító és felügyelő szakemberek illetve ezeken a területeken a természetvédelemért felelős szakemberek részvételével.

A konferencia az európai és világviszonylatban is veszélyeztetett madárfajok élőhelyének és a biológiai sokféleség megőrzésének érdekében a következő ajánlásokat fogadja el:

1. A Nemzeti Erdőstratégia külön pontban rögzítse a biológiai sokféleség megőrzése szempontjából jelentős élőhelyek fenntartásának fontosságát.

2. Az erdei élőhelyek megőrzése érdekében szükséges a vadászati szabályozás összehangolása a biológiai sokféleség fenntartásának követelményeivel.

3. Valósuljon meg az állami erdőgazdálkodás rövidtávú gazdasági érdekektől függetleníthető rendszere.

4. A társadalom tájékoztatásának, ismereteinek bővítése céljából az erdőgazdálkodók adóját csökkentsék az általuk természetvédelmi PR célra fordított összeggel.

Gyöngyöstarján, 1999. április 16.

1999. MÁRCIUS 26-ÁN MEGTARTOTT ELNÖKSÉGI ÜLÉS HATÁROZATAI

19/99. számú határozat: Az elnökség nem járul hozzá, hogy a Gemenc Erdős és Vadgazdaság Rt. használja "A Természet Szolgálatában" védett jelmondatukat. A döntésről az Rt-t értesíteni kell és fel kell szólítani, hogy a jelmondat használatát haladéktalanul szüntesse be.

20/99. számú határozat: Ki kell dolgozni egy szabályzatot az MME jelmondatának és LOGO-jának külső, harmadik személy általi használatának szabályozására

21/99 számú határozat: Az elnökség 1999-ben az ünnepi közgyűlés alkalmával a következő személyeket részesíti kitüntetésben. Tiszteletbeli tag: David Gibbons, Norbert Schaffer, Nagel Swan egyhangú döntés alapján. Örökös Tag: Brellos Tamás, Dr. Csörgő Tibor, Dr. Kárpáti László, Dr. Molnár Gyula, Péchy Tamás, Urbán Sándor egyhangú döntés alapján. Chernel István emlékérem: Bánhidi Péter, Márkus Ferenc, Nagy Szabolcs, Zsoldos Árpád egyhangú döntés alapján. Keve András Díj: Schmidt Egon egyhangú döntés alapján. 25. évfordulás oklevél: Külsők: Dr. Barona Ágota ügyvéd, Boczek János gazdálkodó, Bodrogi Györgyné polgármester, B. Fülöp Katalin rádió riporter, Dr. Madas László ny. igazgató, Mándoki Zoltán vezérigazgató, Molnárné Dohanics Zsuzsa vállalkozó, Sáfrány József szerkesztő, Szombathely Város Környezetvédelmi Bizottsága (László Győző Elek), Dr. Tardy János helyettes

államtitkár, Vitvindic László ezredes egyhangú döntés alapján. Tagok: Az elnökség megbizta az ügyvezető igazgatót és helyetteseit, hogy a Helyi Csoportok javaslatai alapján kiválassza a kitüntető tagokat. Szentendrey Géza tartózkodása mellett elfogadva.

22/99. számú határozat: Az elnökség egyetért azzal, hogy a helyi csoportokat lépcsőzetesen be kell vonni a központi pénzkezelés rendszerébe. Azoknál a csoportoknál ahol nem teljesítik határidőre a pénzügyi jelentéseket a bankszámlát hatalmi szóval fel kell számolni. Az elnök írjon az elnökség részére levelet. Akik felajánlották önként, azoktól április során át kell venni a pénzkezelést illetve azoktól is akik, a negyedév végén sem küldték be az anyagukat határidőre

23/99. számú határozat: Az elnökség egyhangúlag elfogadta az SZMSZ módosítását, amely 1999. április 1-vel lép hatályba

24/99. számú határozat: Az elnökség megköszöni Szabó Balázsnak a Dr. Tóth László helyett rövid idő alatt el-készített Kutatási Szabályzat tervezetét és felkéri további egyeztetésekre elsősorban a 3. és 15. §-ok esetében. Az átdolgozott tervezet az elnökség újra napirendre tűzi

25/99. számú határozat: Az elnökség megköszöni Szabó Balázsnak, hogy Dr. Tóth László helyett rövid idő alatt elkészítette a Tudományos Ülés forgatókönyvét és költségtervét. Az elnökség ennek alapján jóváhagyja annak megrendezését, azzal a határozott állásfoglalással, hogy annak egyéb fedezet hiányában önköltségesnek kell lennie

26/99. számú határozat: Az ügy sűrűségére és az időhiányra való tekintettel az elnökség egyhangúlag megbizta Kállay György elnököt, Haraszthy László alelnököt és Szentendrey Géza elnökségi tagot, hogy az ügyvezetés-sel és a főszerkesztővel áttekintse a Madártávlat helyzetét és az elnökség nevében a szükséges döntést meghozza.

27/99. számú határozat: Nagy Szabolcs helyett Varga Csaba képviseli az egyesületet a jövőben a EUROSITENÁL.

28/99 számú határozat: Fidlóczky József, Kállay György és Szilvácsku Zsolt képviselje az egyesületet a BirdLife Világ Konferencián októberben Malajziában. A közölt sorrendben a fedezet függvényében.

29/99 számú határozat: Az elnökség egyhangúlag megszavazta a Világ veszélyeztetett madarai című könyv tüzök

fejezetének támogatását reklám céllal 250 angol font értékben és kéri a Titkárságot, hogy az anyagi fedezetet biztosítsa.

30/99. számú határozat: Az elnökség megbízza Dr. Szép Tibort és Dr. Gyurácz Józsefet a TDK különdíjak odaítélésével.

VAN EGY JÓ TÖRTÉNETED?

Mindenkitől elnézést kérek, aki a címben és ebben az írásban szereplő tegezést talán megütközve fogadja, azonban nem véletlenül választottam ezt a formát.

Számomra az egyesületi munka leginkább azt jelenti, hogy egy közösséghez tartozhatok, amely egy általam fontosnak és érdekesnek tartott témával foglalkozik. Amikor beléptem az egyesületbe, azt tapasztaltam, hogy a madarászok hamar megtalálják a hangot egymással, gyorsan találnak közös témát.

Úgy gondolom, hogy napjainkban az állandó rohanás és a rengeteg papírmunka mellett sokak számára egy kicsit kezdi elveszíteni a varázsát az egyesületi élet. Sokszor komoly kihívások előtt állunk, néha bizony csak komolykodunk.

Természetesen nem olyan vészes a helyzet, hogy vészharangot kellene kongatnunk, azonban néha ránk fér egy kis lazítás.

Szóval, kedves Olvasó, van egy jó történeted, amit másoknak is szívesen elmesélnél? Természetesen a madarászattal kapcsolatos történetekre gondolok. Eltöltöttél egy jó napot a terepen? Történt már veled humoros, meglepő, kalandos esemény? Álltál már nehéz helyzet előtt? Szívesen emlékszel egy-egy jó megfigyelésre, egy-egy terepen eltöltött napra?

Kedves madarászok! Itt az alkalom! Írjátok le maximum 2 gépelt oldalban a történeteiteket (egy személy több történetet is írhat) mások okulására, szórakoztatására! Mutassuk be a fiataloknak, az új tagoknak, mit is jelent valójában madarásznak lenni!

A tíz legjobb történet írója szerény, de egyedi ajándékot kap. Természetesen minden jó történetet igyekszünk a többi egyesületi taggal is megismertetni.

Beküldési határidő: augusztus 31.

Drexler Szilárd

KI TÖRÖDIK MAJD A MADARAKKAL?

A napokban egy kedves hölgy érdekes kérdéssel fordult hozzám. Régóta ismeri az egyesületünk tevékenységét, ő is természetvédőnek érzi magát. Rendszeresen eteti a madarakat. Szeretné támogatni a természetvédelmi tevékenységünket, mert tudja, hogy a madarak védelme nekünk is szívügyünk. Nyugdíja mellett azonban nem tud sok pénzzel hozzájárulni a tevékenységünkhöz, de mivel nincsenek rokonai, elgondolkodott azon, hogy egyesületünket jelöli meg örökösének. Lehetséges-e ez? - kérdezte.

Zavarba ejtő kérés volt, mert eddig szermésesen hallgattunk erről a lehetőségről, és valljuk be, hogy az öröklés hazánkban kényes és nehéz kérdés. Kényes és nehéz, mert nem széles körben elterjedt gyakorlat, hogy valaki ilyen előrelátóan rendelkezik vagyonáról, ezért nem is kerül gyakran szóba.

Végül is a hölgy kérésére a válaszom az volt, hogy természetesen ez lehetséges.

Elmondtam neki, hogy egyesületünk a támogatások felhasználásával fiatalok ezreinek is megtaníthatja a természetvédelem fontosságát. Madárvédelmi célokra, területvédelemre, ismeretterjesztő anyagok kiadására, hazánk természeti állapotának megőrzésére fordítjuk az adományokból származó bevételt.

A telefonbeszélgetést követően egy kicsit utána jártam a témának. Előrebocsátom, hogy az egyesület senkitől nem kívánja, hogy családjától, barátaitól, nyugdíjas éveitől elvonja a pénzt. De talán sokakban felmerült már, hogy mi lesz a vagyonukkal vagy annak egy részével? Egy természetet szerető ember jogosan kérdezheti meg tőlünk: hogyan tudnám támogatni a madárvédelmet?

Amennyiben ma Magyarországon valakinek nincs örököse, a vagyona az államra száll. Mi történik a hosszú élet munkájával összegyűjtött értékekkel? Megkérdeztem ügyvezető igazgatónkat, Fidlóczky Józsefet, aki korábban a Kincstári Vagyoni Igazgatóságnál dol-

Belépési adatlap

Felismerve a természetvédelmi törekvések fontosságát, valamint megismerve az MME célkitűzéseit, támogatni kívánom az egyesület munkáját. Kérem felvételemet az MME tagjainak sorába!

Név:

Lakcím:

Születési dátum: Tel.:

	Minimális tagdíj:
tanuló, nyugdíjas	500 Ft/év
adófizető	800 Ft/év
pártoló tag	1600 Ft/év
családi tagság	1000 Ft/év

A családi tagságot választó családok között év végén 5 db társasjátékot sorsolunk ki.

Családi tagok:

Név:..... Szül. dátum:.....

.....

A tagdíjat a mellékelt csekken befizetem.

A tagdíj befizetéséhez csekket kérek.

A választott tagdíjat betét-számlámról az MME 11712004-20011215 számlájára átutalom.

Szeretném ismerőseimhez, barátaimhoz is eljuttatni az MME szórólapját, ezért kérem, hogy részemre darabot postázzanak!

.....
dátum

.....
alíírás

Kérjük, hogy a kitöltött szelvényt az
MME 1121 Budapest, Költő u. 21. címre küldje vissza!

Családi tagság - előnyös választás

gozott és volt némi rálátása az állami öröklés kérdésére. Elmondta, hogy az állami öröklés sajnos egy nagyon hosszú és bürokratikus eljárás. Sokat veszít az értékéből az örökség mire ez a folyamat lezajlik.

Vannak országok, ahol az örökbeagyás egy magától értetődő lehetőséget jelent a természetvédelem támogatására. Az Angol Királyi Madárvédelmi Egyesületnél az egyesület költségvetésében körülbelül 30%-ot jelent az örökléssel szerezett vagyon. Itt a madár-és természetvédők úgy gondolják, hogy ily módon megfelelő módon támogathatják az egyesület tevékenységét. Ez komoly bevételi forrást jelent és nagy mértékben segíti a szervezet munkáját.

Az MME életében is volt már példa arra - bár nem jellemző -, hogy tagjaink ilyen módon próbálták segíteni tevékenységünket.

Az ingó és ingatlan vagyon többféleképpen szolgálhatja a természetvédelem célkitűzéseit. A természetvédelmi célo-

kat szolgáló örökbeagyás egyszerű, kevés utánajárást igénylő folyamat. Az örökbeagyó részére garanciákat tudunk biztosítani arra nézve, hogy adománya madárvédelemre, természetvédelemre használjuk. Ezzel szemben az állami öröklés esetén nem tudható pontosan, hogy a vagyon által szerzett összeget milyen költségvetési célokra fordítódik. Aki a fentiekkel kapcsolatosan további információkat is igényel, az alábbi kérdőív kitöltése és vissza-küldése után bővebb információkat is kap tőlünk.

Drexler Szilárd

Kérem, küldjenek részemre tájékoztatót a madárvédelem, természetvédelem támogatását szolgáló örökbeagyással kapcsolatban:

Név:.....

Cím:.....

Alíráás:.....

Kérjük, a kitöltött szelvényt az 1121 MME Budapest, Költő u. 21. címre küldjék vissza!

FELHÍVÁS

Az MME vízimadar-védelmi programvezetőt keres sürgős belépéssel.

Feladata:

- a Magyar Vízimadár Monitoring Program (szinkron és költőállományok) szervezése

- a szinkron adatbázis karbantartása

- az MME halastóvédelmi programjának koordinálása

- képviselni az egyesületet a vízimadárvédelemmel kapcsolatos témákban
Jelentkezési határidő: június 1.

Jelentkezni írásban lehet az MME titkárságán. A pályázati anyagnak a következőkből kell állnia:

- önéletrajz

- a megpályázott munkával kapcsolatos elképzelések

További információkat Fidlóczky József ügyvezető igazgatótól kaphatnak az érdeklődők a 275 6267-es telefonszámon.

Mit nyújt Önnek az MME?

A tagsági díj befizetése után Ön egy levelet kap, amely tartalmazza

- a tagsági igazolványát,
- egy ismertetőt a szervezet felépítéséről,
- a látogatásra kijelölt, MME érdekltségű területek listáját,
- az MME kiadványainak listáját,
- a Madártávlat c. folyóirat legutóbbi számát,
- egy képeslapot,
- a Madarak és madarászok c. kiadványt,
- 14 éven aluli tagjaink kézhez kapják a Madarász Suli ismertetőjét (családi tagság esetén is).

A továbbiakban:

- Kézhez kapja a Madártávlat c. folyóiratot.
- Részt vehet az egyesület rendezvényein.
- Táborainkban, madárvértáinkban megismerkedhet a madár- és természetvédelem kérdéseivel.
- Kedvezményesen hozzájuthat az MME saját kiadású könyveihez, plakátjaihoz, egyéb kiadványaihoz.
- Hozzájuthat magyar és idegen nyelvű szakirodalomhoz.
- Kiterjedt tagságunknak köszönhetően lehetősége nyílik arra, hogy, kapcsolatot teremtsen hasonló gondolkozású emberekkel.
- Lehetőséget kap arra, hogy ismereteit a madarokról kibővítsse, elmélyítse.
- Kedvezményesen látogathatja az MME érdekltségű területeket.
- Az Interneten való jelenlétünknek köszönhetően részt vehet egy madarász levelezőlistán.
- A családi tagságot választó tagok között minden év végén ajándékokat sorsolunk ki.
- 14 éven aluli tagjaink részt vehetnek a Madarász Suli programjaiban.

A MADÁRTÁVLAT VI/2. SZÁMÁNAK HÁTSÓ BELSŐ BORÍTÓJÁN MEGJELENT RÉCEFEJES REJT-VÉNY HELYES MEGFEJTÉSE:

1. nyílfarkú réce,
2. kanalas réce,
3. tőkés réce,
4. kontyos réce,
5. fütyülő réce,
6. kerceréce,
7. csörgő réce.

71 helyes megfejtést kaptunk, közülük sorsoltuk ki az alábbi nyerteseket, akiknek, Ország Mihály "Mindent lehet, de krokodilt azt nem" című könyvét küldjük meg. Kovács István Baja, Bakó Attila Hajdúböszörmény és Igaz Erzsébet Pécs.

A nyerteseknek gratulálunk.

A Madártávlat a Központi Környezetvédelmi Alap és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztérium, Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával jelenik meg.

Szeretnél bekapcsolódní az MME munkájába?

Levélben, a Madártávlat hasábjain vagy az iskolai falújságokon minden évben legalább négy feladatlapot fogunk eljuttatni hozzád.

Figyeld meg a kertí madarakat!

Amennyiben nincs a házatok körül kert, akkor az iskolaudvaron, telketeken, vagy egy közeli városi parkban is végezhetš megfigyeléseket. Akkor jó a kert, vagy a park, ha a bokrok mellett fák is találhatóak a területén. Túl nagy park esetén elég, ha csak egy általad kiválasztott részén végzel megfigyeléseket! Május 1 és 30 között lehetőleg a kora reggeli órákban menj ki a kertbe vagy a parkba. Több alkalommal is felkeresheted a területet, ekkor nagyobb az esélyed, hogy minden itt költő, táplálkozó madárfajt megfigyeld.

Az adatlapon található táblázatba felírhatod, hogy milyen madarakat láttál és hogy azok éppen mit csináltak (pl. énekelt, táplálkozott, fürdött, elkergetett egy másik madarat stb.). A táblázat elején néhány fajt feltüntettünk, hogy segítsünk Neked. Az üres sorokba azokat a fajokat írhatod, amelyeket még felismertél a kertben. Biztosan látod, hogy nem kell a megfigyelt madarak példányszámát beírnod. Az ok igen egyszerű: minden látott madarat külön föl kell írni.

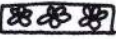

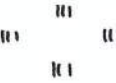

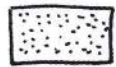

Íme, egy példa:

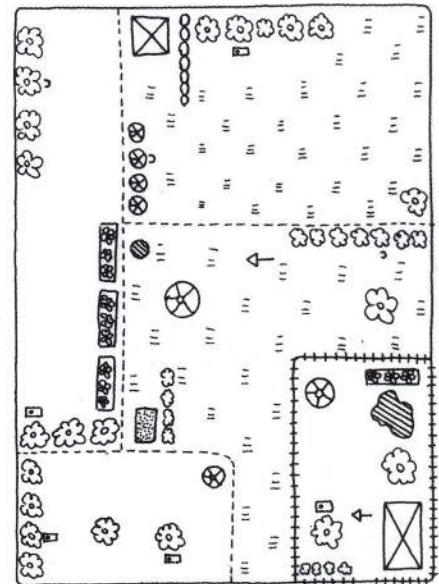
	Megfigyelt madár neve	Mit csinált?
1	széncinege	táplálkozott
2	fekete rigó	táplálkozott
3	fekete rigó	énekelt

Próbáld meg lerajzolni a kerted, vagy a parkot. Jelöld meg, hogy melyik madarat hol láttad, vagyis a rajzodon a megfelelő helyre írd oda a listáról a madár sorszámát.

A park lerajzolásánál az alábbi jelöléseket használhatod:

Minta:

	FA		VIRÁGÁGYÁS
	CSERJE		GYEP
	ÖRÖKZÖLD FA		HOMOKOZÓ
	ÖRÖKZÖLD CSERJE		ÉPÜLET
	ÚT		ETETŐ
	TÓ, SZÖKÖKÚT		ODÚ
	KERÍTÉS		FÉSZEK
	KÖFAL, KÖRAKA'S		

Még csak a széncinegét ismered? Nem baj, akkor is küldd be az adatlapot, hiszen a beküldők között az alábbi nyereményeket sorsoljuk ki:

50 db képeslap, 20 db levonó, 10 db MME kiadvány, 5 db MME könyv

Az év végi sorsoláson, ahol 3 db távcsövet is kisorsolunk, minden addig beküldött feladatlappal részt veszel.

Amennyiben számodra érdekes fajt látsz, vagy kérdésed van a madarakkal kapcsolatban, nyugodtan írd meg egyesületünk címére. A borítékra írd rá: Madarász suli.

Kalandra fel!

Magyar lepkék

A MAGYAR (VAGY DUNAI) SZÍNJÁTSZÓ-LEPKE (*APATURA METIS*) sajátos elterjedésű faj. Európának csupán délkeleti részén honos, a Fekete-tengerbe és Kaszpi-tengerbe ömlő nagy folyók és mellékfolyóik alsó szakaszain. Az Ural és az Emba folyók vidékétől

látlan termékenységgel keresztezhető, így nem tekinthető külön fajnak.

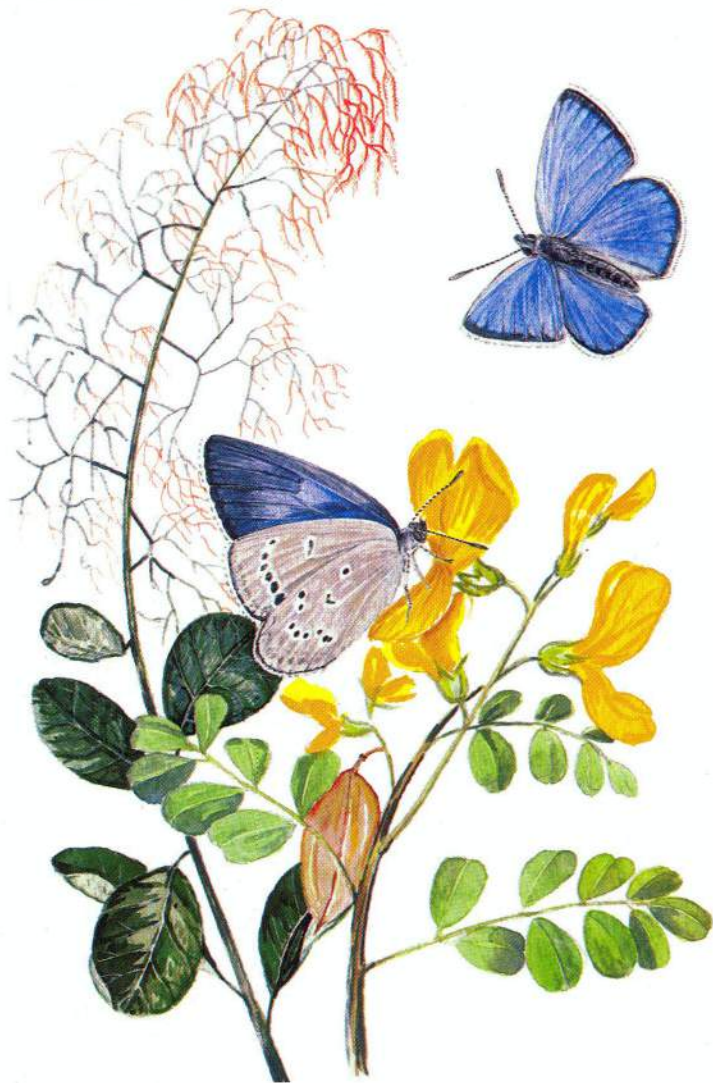
Míg a sokkal tágabb tűrőképességű kis színjátzó-lepke hernyója nyárfán és a bokortermetű fűzféléken is jól megél, addig a magyar színjátzó-lepke hernyója csak fűzön táplálkozik, és csak fatermetű fűzeken képes megélni. Ennek kettős oka van. Egyrészt a nőtény lepke csak megfelelő "kulcsingerek" megléte esetén "hajlandó" petézni, ezek pedig: a félárnyékos lombzat és az állandó, mérsékelt széljárás. Másrészt: a fiatal hernyó áttelelése is másként történik: fatörzsek kéregrepedéseiben. A magyar színjátzó-lepkének is két nemzedéke van évente. Mindkettő valamivel később jelenik meg, mint azonos körülmények között a kis színjátzó-lepkéé. Hő- és nedvességigényes faj. Legjobb élőhelyei ott vannak, ahol a lankás, homokos folyópart fölött meredek löszpart emelkedik, amely biztosítja az alatta fekvő partrészlet páradús és enyhe mikroklímáját. A magyar színjátzó-lepke az Al-Duna felől északra nyomulva elterjedési határát nagyjából a Csepel-sziget déli peremén éri el, a Tiszán pedig Algyő közelében.

Legjobb hazai élőhelyei a Gemenci Tájvédelmi Körzetben vannak ill. a Duna Mohács környéki szakaszán, de többfelé előfordul a Dráva mentén is. Védett faj, természetvédelmi értéke 10 000 Ft.

A MAGYAR ÓRIÁSBOGLÁRKA (*GLAUCOPSYCHE /IOLANA/ IOLAS*) szintén Magyarországról leírt, Dél-Európában, Kis-Ázsiában és Iránban elterjedt faj. A legnagyobb hazai boglárkalepke, szárnyainak fesztávja 3,5-4,5 cm. A hím szárnyainak felszíne csillogó ibolyáskék, határozott fekete szegéllyel. A nőtény kevésbé csillogó, sötétebb ibolyáskék alapszínű, fekete szegélye szélesebb; az elülső szárny középtere felé elmosódó határu. Szárnyainak fonákja szür-

ke, a hímen kékes, a nőtényen inkább barnás árnyalattal. Semmilyen más hazai fajjal nem téveszthető össze.

Évente egy nemzedéke fejlődik ki, amely május végétől július elejéig repül. Meleg bokorerdők és cserjések állata, amely nálunk a Dél-Dunántúl szigethegységeiben (Villányi-hegység, Mecsek) és a Dunántúli-középhegységben elterjedt, de csak szórványosan, foltszerűen. Az Északi-középhegység déli, hegylábi övezetében csak néhány,

különlegesen kedvező helyen fordul elő. Nőténye a pukkanó dudafűrt virágaira petézik. A növény termésében él a hernyó, amit a Tapinoma nembe tartozó hangyák látogatnak. A bábok több évig is elfekhetnek. Az utóbbi évtizedek folyamán a Mecsekben és a Budai-hegységben felparcellázás és beépítés miatt számos korábbi, ismert élőhelye megszűnt. Valamennyi hazai előfordulása szigetszerű, populációi nem nagy egyed-számúak. Ezeket a túlgyjűtés (üzleti céllal!) is fenyegeti. Speciális élőhely- és tápnövény-igénye miatt is veszélyeztetett fajnak kell tekintenünk. Védett, természetvédelmi értéke 10 000 Ft.

Szöveg és képek: Prof. Varga Zoltán

azután egészen az Amurig hatalmas hézag következik elterjedésében. Keleten megvan az oroszországi Táv-Keleten, Mandzsúriában és Kína több más tartományában, Szahalin szigetén, Koreában és Japánban. Ez a sajátos, megszakított elterjedés a negyedidőszaki jégkorszakok következménye. Az egyes jégkorszaki menedékterületeken elszigetelt népességek külön alfajokká fejlődtek. Az elsőként leírt ún. nevezéktani törzsalak (*A. metis metis*) lakja a Kárpát-medence déli részét és a Balkán-félsziget határos területeit. Ennek típuspéldányait Freyer bécsi kutató a Dráva mellékéről kapta, és 1829-ben írta le. A Fekete-tenger- és a Kaszpi-tenger-melléki területeket egy másik alfaj (*A. metis bunea*) lakja, míg a távolkeleti országokban egy sokáig külön fajnak vélt alfaj (*A. metis substituta*) honos. Utóbbiról csak az utóbbi években végzett alaposabb laboratóriumi vizsgálatok derítették ki, hogy főbb genetikai sajátosságaiiban nagyon közel áll az európai népességhez, azzal kor-

Az **EFA**

a térség legtöbb halált
okozó mérgeskígyója

(Védett terület a tenger szintje alatt
címmű íráshoz)

(Fotó: Péchy Tamás)